

Muusikaleht

12/13

1991

TELLI „MUUSIKALEHT“! PAREMAT LEHTE POLE OLEMAS.....
VAID 19.80 AASTAKÄIGU EEST!

TARTU
LAULULAVA
TULEKUL

VASTAVAD.....

AASA MUST
TÜ kultuuriteadus-
kateedri juhataja

ENDEL NÕGENE
„Vanemuise“ teatri
peadirigent

UNDEL KOKK
Tartu 7. keskkooli
direktor

JA TEISEDKI

OSCAR PETERSONI
VINTSUTUSTEST

VENEMAAL
(SH. TALLINNAS) ~~~~~

JA PALJU MUUD!

INSTRUMEN TAARIUMIST

● Nimekas austria pianist, Mozarti-interpretina tuntud **Paul Badura-Skoda** mängis hiljuti plaadile taas kõik Mozarti klaverisonaadid. Plaadistuste väärtust tõstab kahtlemata fakt, et pianist mängis nad sisse Mozarti eluajal kasutusel olnud „fortepiano'l" aastast 1790. Oma Mozarti-töö tulemusi tutvustab ta ka avalikel kontsertidel, eriti nüüd, Mozarti-aastal. Vaatamata kõigele on tal aega tegutseda ja Beethoveni-sonaaside uurija-tõlgitsejana.

● Suvel tegi sisseastumiskatseid Sibelius Akadeemia ja võeti vastu rekordarv välisüliõpilasi. Rõõmustavam on see, et Soome muusikakõrgkoolis saab neist kõige enam õppima asuda noori Eestist — tervelt 11. Nõukogude Liidust pääses Soome tarkust koguma 3. ka Ungarist 3 inimest, Rootsist, Taanist, Hispaaniast, Hiinast ja Austriast igauhest 1 uus muusikauliõpilane.

● Prantsuse Raadio Suures Auditoriumis korraldati sel suvel löökpillimuusika festival. Sinna oli kutsutud ka meile tultav ja eesti muusikateki mänginud Mark Pekarski ansambel Moskvast, veel duo Thierry Miroglie (löökpillid) ja Isabelle Hureau (flööti), üksinda täitis õhtut Gérard Siracusa ja üks kuulsamaid osavõtjaid oli Strasbourg'i Löökpilliansambel (Les Percussions de Strasbourg).

● Veel selle suve festivalidest. New Yorgis lõppes 55 üritusega **Rahvusvaheline Kunstide Festival**. Seal võis kuulda-näha kõikvõimalikke asju: pop-, džäss-, rock-, folkmuusikat, sambalauljaid, India kuulsat templitantsijatari Alarnel Valli, „Carnegie Hallis" toimus Cole Porteri juubelikontsert. Huvitava külalisena esines „Jerusalem New Music Ensemble", kel kavas Vanast Testamendist inspireeritud loomingut. Kunstide festivali kõrval leidis aset ka „JVC džässifestival", kus tippesinejaisks olid Miles David, B. B. King, Ray Charles ja Ella Fitzgerald.

EESTIST

Kooriühingu Puhkpilliorkestrite Sektsiooni juhataja HELDUR SAADE

tõlalaud oli noote täis kuhjatud. Mis on uudist puhkpillimängijatel?

„26. oktoobril kell 11.30 saavad kõik vabariigi orkestrijuhud RAM-i majas (Tõnismägi 10) kokku.

Töökoosolekul loodame põhimõtteliselt paika panna kolmed laulupeokavad — 1993. aasta koolinoorte laulupeo, 1994. aasta juubelilaulupeo (Tartus) ja üldlaulupeo (Tallinnas) repertuaari. Arutame läbi, kuidas toimub „Lustipidu Põltsamaal". Ja muidugi traditsiooniline repertuaari jagamine. Valmis on saanud kümme uut luugu Purcellist rockini välja.

Toimetuselt:

Järgmises numbris avaldamegi materjale puhkpillimuusikast, eelkõige noortemuusika poole pealt.

Koolinoorte puhkpilliorkestrite festival „Põltsamaa '92"

toimub 30.—31. maini 1992. a. ja on osaliselt seotud samal ajal toimuva K. A. Hermann 140. sünni-aastapäevale pühendatud laste- ja poistekooride konkursiga. Ürituse koondnimi on „Lustipidu Põltsamaal". Puhkpilliorkestrite festivali eesmärk on ülevaate saamine koolinoorte puhkpilliorkestrite hetkesisust. Samas on see üks ettevalmistav etapp 1993. a. toimuvale VII koolinoorte lau-

lu- ja tantsupeole.

Selleks et korraldajad saaksid festivali paremini ette valmistada ja et kohapeal kõik sujuks ladusalt, on hädavajalik eelnev registreerimine. See toimub Tallinnas, Tõnismägi 10 Heldur SAADE juures (tel. 681 677). Temalt saab ka lähemat infot reglemendi kohta.

H. Illak,

noortesektsiooni esimees

ORFF-KESKUS TEATAB

Selle lehenumbri kokkupanemise aegu on teoks saamas Inge Raudsepa ja Kalle Tamra komandering Minskisse. 16.—18. oktoobrini toimub seal muusikainstrumentide laat. Nimelt on Valgevenes hakatud ühistöös sakslastega tootma ORFF-instrumentariumi ning näitusel eksponeeritav 20 pillist koosnev komplekt (hinnaga kuni 500 rubla) on lubatud meile. Ilmselt saab komplekti omanikuks Tallinna Konservatoorium, kus ORFF-süsteemi õpetamisega on viimasel ajal tegeldud väga aktiivselt, kuid materiaaltehnilise baasiga on olukord siiani nadi.

Informeeris Inge Raudsepp

VÄLISMAALT

Uus instrument — lastemariimba

Koostöö New Yorgi Filharmoonikute kogenud muusikutega on Taani Kuningliku Orkestri löötpillimängija **Bent Lyloff** välja töötanud uue pedagoogilise kontseptsiooni, mida on juba levitatu USA-s ja Jaapanis. Ise arvab ta selle kohta: *Rütm on põhiline elamus igal liiki muusika puhul. Seepärast on ta kasulik laste muusikalisele arengule. Nende muusikaõpetust tuleks alustada rütminstrumentidest, ükskõik millisel pillil nad ennast ka hiljem edasi arendavad*.

Eriti hästi sobib selleks mariimba — löökpill, millega saab realiseerida nii rütmi kui melodiat. Mariimba on aga laste jaoks liiga suur, Taani muusik ja pedagoog võttis kontakti jaapani pillivabrikuga „Saito", kelle professionaalseid instrumente tuntakse üle maailma. Pillimeistrid töö-

tasid välja neli lastemariimbat, millel on seesama kõlalaatus nagu „suurel eeskujulgi". Neljal mudelil — bass, alt, tenor, sopran — on tooniulatuse rohkem kui neli oktaavi. Kuna materjalina on kasutatud tugevat puitu, saab pille häälestada täpselt igasse soovitud helistikku.

Kitarrid, mis säilitavad häälestuse

Jaapani pillifirma „SS Sound" otsib juba pikka aega vastupidavat materjali El-kitarri kaelte ja akustiliste instrumentide korpuste valmistamiseks. Nüüd on firma esitanud kuue instrumendi (elektrikitarrid, El-bassid ja kontsertkitarrid) näidised, millel teatavad detailid on valmistatud akrüülplastikmassist. Tootja S. Sano sõnul ei paindu sellised pillid keelte tõmbest kõveraaks ega lähe temperatuurikõikumiste toimel häälestusest välja.

OLUKOMMENTAAR

OLUKOMMENTAAR

Heliloojate Liidu esimehe töökabinetis käib vilgas remondi-tegevus. Linna muusikainimeste seas liiguvad kõlad, et peale remonti avatakse selles ruumis kauplus.

Heliloojate Maja direktress pr. Tea KURVITS, kas neil juttudel on ka mingi tõepõhi all?

On küll. Oktoobri lõpus planeerime kaupluse avamist, kui ehitusmaterjalide saamisega alt ei lähe.

Kas selle kaupluse sortimendil tuleb olema midagi ühist muusikaga?

Põhiline kaup on siiski puht äritegemise eesmärgil, müügile aga tuleb ka kaupa muusikutele — plaate, noote, jne. Kuna ruum on väga väike, ei saa me pille siia tuua, kuid teeme tasulise infopanga selle kohta, kust midagi on saada. Paraku muusika-kaup väga ei lähe.

Kas võib öelda, et kaupluse avamine on MF-le rahalistest raskustest väljapääs?

Hetkel üks kindlmaid. Võib veel lisada, et sel aastal oleme saalide ja hotelli kasutamisest saanud ka sissetulekuid (vt. MuL nr. 8/9 ja 10/11 — M.P.).

Nootide kirjastamise ja trükkimisega on teadupärast tänarad lood. Kuna see töö on MF üks peaaesanne, peab ju millegagi selle heaks raha teenima.

Kas kauplusel on ka koostööpartnereid?

Kauplus avatakse koostöös teiste väikefirmadega, kellega meil on muidki koostööplaane.

Kui suurt kasumit loodate?

Lootus on tore asi! Me ei tea tegelikult, kuidas minema hakkab. Numbreid prognoosida on aga tegelikult võimatu.

Milline on heliloojate suhtumine kaupluse avamisse? Kuidas võtsid nad selle projekti vastu?

Neid peaks eelkõige huvitama sissetulek. Sealjuures saavad nad kindlasti juurde uue kanali nootide-plaatide ja ka muusikariistade müümiseks-vahendamiseks. Lõppresultaadina läheb kaupluse tulu Eesti muusika heaks.

Pr. Kurvits täpsustas, et esialgu on plaanis muusikakaupu müüa rublades ning teisi, „minevaid" kaupu kõvas rahas. Lõpude lõpuks on MF peaeesmärk ükskõik millise hinnaga saada jalad alla, sest MF on meil isemajandav asutus. (Aga mujal? — M.P.) Sponseerimise probleem on niivõrd habemega, et seda pole mõtet üle rääkida — kahjuks pole meil kombeks toetada midagi sellist, mis ei too sisse. Näib, et Eesti kõrgkultuuri edasine eksisteerimine hakkab lähitulevikus sõltuma sellistest äriprojektidest, nagu on käesolevas artiklis kajastatud. Ajad on muutunud ja muutuvad veel ning pr. Kurvitsa arvamust mööda võiksid ülalpeetava mentaliteedist vabaneda teisedki muusikakollektiivid.

Usutles Mati Põdra

Nagu eelmises „Muusikalehe“ numbris lubatud, teeme algust uue rubriigiga „Regionalia“. Kavas on lugejatele teada anda, kuidas läheb muusikaelu maakondades. Seekord toome teieni ülevaate esimese poolaasta muusikasündmustest viies Eesti maakonnas, aluseks vastavate sündmuste kajastused kohalikes lehtedes. Ülejäänud maakondade muusikasündmustest järgmises numbris.

Võrumaalt

- Oma 30. sünnipäeva tähistas kontserdiga 26. jaanuaril Võru sümfooniaorkester.
- Meeldiva teate sai aasta algul Võru meeskoor. Eesti Meestelaulu Seltsi poolt väljakuulutatud konkursil aasta parimale dirigendile ja meeskoorile saavutas Võru meeskoor Viljandi „Sakala“ järel teise koha. Parimaks dirigendiks nimistati Tartu Akadeemilise Meeskoori dirigent Alo Ritsing.
- Valkeakoski muusikakooli ja Soome—Eesti Seltsi kutsel käis Soomes esinemisreisil Fr. R. Kreutzvaldi nim. Võru 1. Keskkooli kvintett, repertuaaris nii klassikaline kui nüüdismuusika ning rahvalikud laulud.
- Mai algul esines Rõuge kirikus kontserdiga vaimulikest lauludest Seinajoki kammerkoor „Cantilena“. Dirigeeris Pekka Reku, oreilil Lasse Kataja.
- Sõprusvallast Kaustisest käis esinemas sealse noorsooseltsi rahvamuusika- ja -tantsuansambel „Häkkyrät“.
- 22. juunil esines õpetaja Evi Eespere juhatusel Rõuge kirikus Tallinna Muusikakeskkooli kammerkoor. Kontsertjumalateenistuse kavas olid nii eesti kui välisautorite laulud.
- Soomes Nilsiäs toimunud 12. Bachi muusikanädalal esinesid esmakordselt ka harrastusmuusikud väljastpoolt Soomet — naiskvintett Elviira Variku juhatusel ning Heino Vildo ilöödikvintett.
- Võru naiskoor „Kannel“ käis oma 53. tegevusaastal esmakordselt muusikapidustustel välismaal. 24.—28. juunini anti kaks kontserti Orivesi festivalil „Klementin kesä '91“.

Järvamaalt

- Veebruaris, Eesti Vabariigi aastapäeva künnisel, toimus Mäzeikiat (Leedu), Salduse (Läti) ja Järvamaa taidlejate ühiskontsert.

- 13. märtsil esines Järvamaa kultuurikeskuses ansambel „Psalm 102“. Professionaalsetest kristlikest muusikutest koosnev ansambel on tegutsenud 10 aastat. Nende repertuaaris on põhiliselt gospelmuusika, aga ka omakirjutatud lood, mis on stiililt lähedased džässile ja *rhytm & blues*'ile.
- Aprilli keskel käis Türi poistekoor lastekooride festivalil Mäzeikiatis.
- Mais oli järvamaalastel külas Norra väikelinna Nittedali „Bygdekor“. Norralased on huvitatud püsivate sidemete arendamisest U. Sisaski kammerkooriga. Seekordse külaskäigu ajal anti ühine kontsert Ambla kirikus.
- Kevadel lõpetas Türi muusikakooli esimene lend noori muusikuid.
- Juuni alguses oli Järvamaa laulu- ja tantsupidu.
- Juunis toimus Kuremaal vokaalansamblite festival „Vooremaa '91“. Esimese koha saavutas Järvamaa Tarbijate Kooperatiivi ansambel Eve Luha juhendamisel.

Saaremaalt

- 7. jaanuaril andsid Kuressaare lossis ühiskontserdi Tammissaari Noorsoomaja tütarlasteansambel ja Kuressaare 1. Keskkooli kammerkoor.

- Gotlandit külastas Kuressaare Lastemuusikakooli esindus. Kontserdid toimusid Visby Kunstimuseumis ning Visby Gümnaasiumi suures saalis.
- Märtsi lõpus andsid Kuressaare lossis ühiskontserdi Aacheni Muusikakooli segakoor Saksamaalt ja EPA segakoor. Lauldi nii klassikat (G. de Venosa, G. P. Palestrina, J. Brahms, R. Tobias) kui ka hispaania ja ameerika rahvalaule.
- 6. aprillil andis Kuressaare kontserdi Tartu Akadeemiline Meeskoor.
- Aprilli lõpus viibis Kuressaare Tammi-

- saari delegatsioon. Naistrio „Vitrea“ andis lossi saalis kirikumuusikakontserdi.
- Kuressaare kammerkoor „Eysysla“ oli aprilli lõpus kontserdireisil Põlvamaal ja Tartus.
- 11. mail tähistati „Laululinnu“ konkursi lõppkontserdiga saabuvat emadepäeva. Osalisi oli kahes vanusegrupis: 3—6-aastased ja 7—10-aastased „laululinnu“.
- 17.—23. juunini toimus „Saaremaa suvi '91“. Kontserdil esinesid poistekoor „Revalia“, kitarrist Boris Bagger Saksamaalt, bigbänd „Pärnu“, „Hortus Musicus“, Göteborgi naiskoor, ansambel „Fancy Females“ Tammisaarest, Kuressaare Kultuurimaja ansambel „Meelepea“.
- 19.—21. juunini viibisid Ahvenamaal Marienhannis folkloorse tantsu festivalil Saaremaa, Hiiumaa ja Kunda esindajad.

Valgamaalt

- Jaanuari alguses tähistas õpilaste kontserdiga oma 5. aastapäeva Tõrva Lastemuusikakool.
- 18. mail leidis Valgas aset koolinoorte laulu- ja tantsupidu.
- 24.—26. maini toimus Valgas V noortekooride festival. Osales 13 koori, neist 2 Lätist. Pärast võistulaulmist andsid koorid kontserte maakonna kirikutes.

Lääne-Virumaalt

- 23. aprillil toimus Rägavere mõisas Stockholmi Kammerbrassi kontsert. 1985. a. asutatud ansambel on 1988. a. Prantsusmaal toimunud üleeuroopalise konkursi esikoha omanik.
- 28. aprillil esines samas Soome kvartett „Bellemán“. Ansambel on võtnud endale nime rootsi helilooja Carl Michael Bellemáni järgi, tutvustamaks ning propageerimaks tema loomingut. Kvartetilt on 1984. a. ilmunud LP helilooja lauludega ning 1987. a. kirjastati raamatuna 30 Bellemáni laulu. „Bellemáni“ repertuaar on laialdane — sere-naadidest ja rahvusromantilistest lauludest nüüdismuusikani.
- 1. juunil toimus Tapa Jakobi koguduse kolmas vaimulik laulupäev. Esinesid koorid Tapalt, Kadrinast, Lehtsest, Amblast, Tallinna Kaarli kogudusest.
- 9. juunil oli ülemaailmsete virulaste päevade raames Virumaa laulupäev.

MITTEAMETLIKKE LUHITEATEID

Meie kultuuribürookraatide järjekordsel nõupidamisel oli arutlusele puhkpilliorkestri „Tallinn“ saatuse. Kuuldavasti jõuti järeldusele, et sellisel kujul orkestri eksisteerimine ennast ei õigusta — polevat kaubaartikkel. Küll aga on linnale vaja sõjaväeorkestri valisriikide kõrgete külaliste vastuvõtuseremooniate kindlustamiseks.

Niisiis, mehed — soengud korda ja Eesti Vabariigi sõjaväemuusikuteks!

Oma palgaga pole rahul Eesti Rahvusmeeskoori lauljad. Protesti märgiks olla nad jätnud välja võtmata oma septembrikuu (?) töötasu.

Mida arvavad asjast kultuuribürookraadid, pole täpselt teada. Kuid mitmed noorema generatsiooni koorijuhid ennustavad RAM-i laialisaatmist nädala jooksul pärast (ptui-ptui-ptui) maestro Gustav Ernesaksa matuseid. No comments...

Üsna samalad info käib ka sümfooniaorkestrite kohta. Ei, ERSO ega ooperiteatrite orkestrite vajaduses õnneks siiski ei kahelda, küll aga on kellelegi pinnuks silmas nimetatud orkestrite liiga suur isikkooosseis.

Nii et palgatõus kolleegide laipade arvel?

Neid lühiteateid võiks siiski võtta rohkem kui kõlakatena. Noore vabariigi hetkeseisude taustal on eelnevad teated üsna

tõesed. Võttes arvesse, et muusikud töötavad tõesti kahjumiga, võib sellistest planeeritavatest abinõudest isegi kuidagiviisi aru saada.

Kuid medalit on teinegi külg. Vaadeldes tegelikult, mis toimub vabariigi eri paigus (jäägem meie lehe piires siiski muusikairluste juurde), näeme, et kuidagiviisi on kontsertidega kindlustatud veel Tartu, muud kohad aga... Muidugi võidakse allakirjutatult küsida: kas ikkagi on 20 kuulaja jaoks tervet sümfooniaorkestrit vaja vedada Paidesse või Jõhvi? Siinkohal esitan vastuküsimuse: kas needki kakskümmend tuleb kõrgkultuurist sootuks ilma jätta?

Ja veel. Nagu kuulsin vestlusest Viljandi linna kultuuriametnikega, oli varasematel aastatel ERSO gastrollidel saal alati ette välja müüdnud. Piisas 2-aastasest pausist (rahapudus?), kui kadus järjepidevus. Vaadake kriitiliselt ajas veidi tagasi ja otsigem, kus on ikkagi tehtud vigad!

Mõelgem kasvõi meie põhjanaabritele. Kui võtta aluseks kutseliste orkestrite lihedus, peaks Eestis praegustele sümfooniaorkestritele lisaks tegutsema veel Pärnu, Võru ja Narva sümfooniad elukutselistena! Mängijaid oleks kindlasti — kui on tagatud normaalne palk ja inimlikud elamis tingimused.

Et praegusel ajal iga soliidne ajaleht valitsust kirub, lõpetaksin küsimusega valitsuse aadressil:

Millal võetakse vastu seadus, mis vabastab kultuuri sponseerivad ettevõtted tulumaksust vähemalt selles ulatuses, kui suure summa nad on annetanud?

MATI PÖDRA

TARTU

TARTU KULTUURI- OSAKONNA JUHATAJA RIHO ILLAK

viibis kahjuks väliskomandee-
ringus. Mõnedele küsimustele an-
dis vastuseid VELLO LAURING,
juhataja asetäitja eelarveliste
asutuste alal.

**Kui palju on Tartus eelarvelisi kultuuri-
asutusi?**

Momendil 10 — 2 muusikakooli, laste
kunstikool, Linnamuuseum, keskraamatu-
kogu, noortemaja „Sõprus“, Lasteteater,
„Sinimandria“, „Õhtumuusikakool ning
laululava.

Ja rahasid nende ülalpidamiseks on...
... 2 miljonit rubla, koos kultuuriüri-
tustele mõeldud summaga. Absoluut-
arvult on seda rohkem kui kunagi varem
(1990. a. 1,86 milj.), kuid inflatsioon on
mõjunud väga valusalt. Eelarvelistes asu-
tustes saab praegu elada vaid säilitamise
printsibiil, enamat ei tule lihtsalt välja.
On lootust saada täiendavat raha. Senini
püüame tulla toime.

Linna kultuuripilt?

Nagu juba ütlesin, midagi suurt majan-
duslik olukord ei võimalda. Ka levimuu-
sikapäevad ei toimunud meie finantseeri-
misel. Kuid mis on tehtud, on tehtud kor-
ralikult. Maikuu toimus poistekoordine
festival, „Sinimandria“ korraldada on
rahvakunstipidu. Seoses selle keskuse
loomisega ongi ürituste korraldamise
põhiraskus nende kanda. Kuigi ei saa
nimetada midagi säravat ja tormilist, on
tulekul veel huvitavaid projekte.

Mis ootab ees tuleval hooajal?

Kindel üritus on 1992. aasta laulu- ja
tantsupidu. Jätkuma peaks ka festivalide
traditsioon.

**Ülikooli riidehoitjadid olid
suurtes raskustes, kui küsisin TÜ
kultuuriteaduskateedri asukohta.
Kateedrijuhataja pr. AASA
MUST — kas tegemist on niivõrd
verivärske asjaga?**

Kateeder on loodud rektori käskkirjaga
1. septembrist 1990. aastast. Seega oleme
tegutsenud juba aasta. Mis aga puutub
sellesse, et seda ei osata juhatada külasta-
jale, siis on asi selles, et peale väikese
töötoa meil oma ruume pole ja töö toimub
ülikooli teistes auditooriumides. Esimene
õppeaasta läks aga korda.

**Kas analoogne kateeder on tegutsenud
ka varasematel aastatel?**

Ma pole kateedri ajalugu põhjalikult
uurinud, kuid 1940. aastani oli selline ka-
teeder igal juhul olemas. Kui suur osa oli
seal kunstil, kui suur osa muusikal — ei
oska praegu vastata. Kateedri taassunnile
aitasid kaasa mitmed dekaanid, eriti tuli-
hingeline eestvõitleja oli prof. Hans
Trass, kelle initsiatiivil toodi ülikooli

Kord juhtusin kuulma üsna
ühemõttelise intonatsiooniga öel-
dud lauset: „Ah, tead küll, Tartu
värk!“ Intonatsioonis, millega
see lause öeldud oli, sisaldus
kõike — pealinna-poolset üle-
olevat suhtumist „provintsi“, hal-
vakspanu... Meenutagem, et nii-
hästi esimesele muusikateatrile,
esimesele laulupeole kui ka esi-
mesele eesti kõrgkoolile on just
Tartu alus pandud ning et veel
vabariigi ajal oli Tartu kultuuri-
elu väga kõrgel tasemel. Maini-
tud lause tekitas tahtmise saada
selgust küsimuses, mida on 51
aastat nõukogude okupatsiooni
teinud kultuurieluga väljaspool
pealinna. Kuna minust sõltuma-
tult tekkis analoogne idee teistel-
gi, oli „Muusikalehe“ komandee-
ring Emajõe Ateenasse sündinud.

Allakirjutanu ei seadnud enda-
le eesmärgiks teha väga sügavaid
järeltusi. Esmatähtis oli külas-
tada võimalikult paljusid kultuu-
riga seotud paiku ning saada vas-
tus küsimusele: mida kujutab en-
dast sealne kultuurielu ja kas on
ka midagi, millest teadvustada
vabariigi üldsust?

koorid klubist meile üle ja kes seisis hea
selle eest, et luua tudengitele võimalus
muusikat õppida. Tulevikus hakkame
andma ehk ka muusikalist kõrgharidust,
praegu on sellest veel veidi vara rääkida.
Selleks peab Muusikakool saama kol-
ledžiks. Siis on umbes 3 aasta jooksul
ühisel baasil võimalik luua muusikaka-
teeder, kellel on õigus ka diplomite välja-
andmiseks.

**Peahoone infostendi vaadates torkas
silma teie tegevuse lai spekter.**

Meie tegevuses on 4 põhisuunda. Muu-
sika osas oleme tutvustanud muusika-
ajalugu, soovijatele muusika elementaar-
teooriat ja solfedžot. Helju Tauk on luge-
nud muusikalise keele mõistmist. Tema
ja Toomas Siitan ongi põhilised loengute
pidajad. Rahvamuusikat loeb Udo Kolk.

Kunsti suund on veidi vanemate tradit-
sioonidega, kunstikabinet on juba aastaid
töötanud. Peale praktilise kunstiõpetuse
(Andrus Kasemaa) toimuvad ka kunsti-
ajaloo loengud Priidu Beieri eestvedami-
sel.

Kateedri koosseisus on kodukultuuri
kabinet. Seal töötavad tudengitega edu-
kalt Kunstiülikooli värskest lõpetanud
tekstiilikunstnikud. Igal aastal on selle
kabineti tööst väga huvitav eksposit-
sioon.

Uus kabinet on kultuuriloo kabinet.
Selle aasta üks suuremaid õnnestumisi
on seotud just selle kabinetiga. Jaan
Kaplinski loenguid kultuuriantropoloogi-
ast külastas üle 200 tudengi! Loetakse
kultuuriloo allikaid, esteetikat, kõne-
kunsti aluseid, filmikunsti ajalugu.

Tulevikus avame ehk ka midagi liiku-
misega seotut. On see tants või midagi
muud, on praegu raske öelda.

**Kas kultuuritsükli läbiteinule jääb ka
mingi märke diplomisse?**

Kõik meie tsükklid kuuluvad valikainete
hulka ja neis võib sooritada eksami või
arvestuse. Eriti aktiivsed meie loenguid
kuulama on psühholoogid ja sotsioloogid.

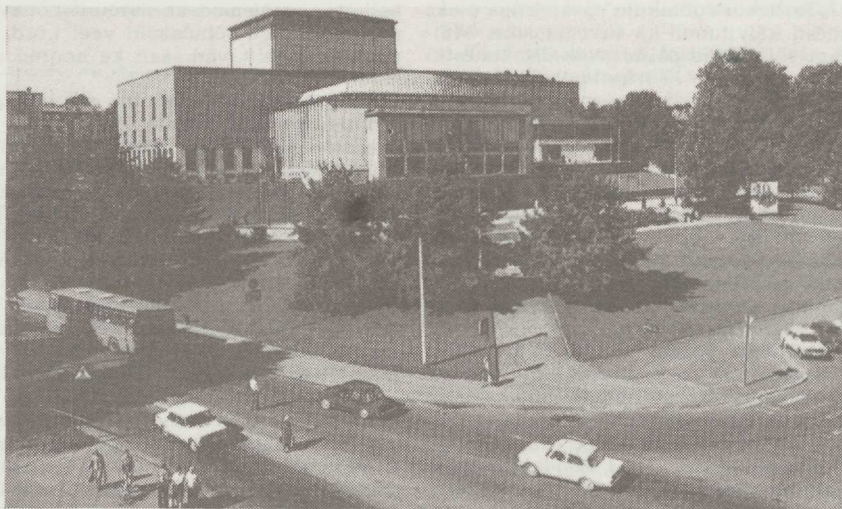
„Vanemuise“ 121. hooaeg on saanud ajalooks. Teatri peadirigent, hr. ENDEL NÖGENE, — kas oli ka raske hooaeg?

Jah. Minu teise „Vanemuise“ -perioodi (4 aastat) jooksul kujunes just see hooaeg muusikateatritele üheks raskemaks. Ehk sama raske oli 1988. hooaeg — balleti juubel, samuti palju kontserte.

Kuid vaatamata raskusele kujunes lõppenud hooaeg ka rahuldust ja lootust pakkuvaks, eriti just ooperi osas. Sügishooajal tuli välja Mozarti „Don Giovanni“ väga ühtlase solistide koosseisuga ja orkestri poolt heas esitus. (Eriti valmistab rõõmu just noor solistide koosseis). Jaanuaris etendus Carl Orffi lavaline kantaat „Carmina Burana“ balletina. Seda teost olime eelnevalt esitanud korduvalt kontserdisaalis nii oma koori ja so-

listidega kui ka (eelmise hooaja lõpus) Berliini koori, dirigendi ja Riigiooperi solistidega. Nüüd on see teos siis laval (väga põnev lavastus!) ning publikut jätkub ka sinna. Kevadhooajal oli ka Schönbergi ja Bartóki õhtu. Bartóki „Hertsog Sinihabeme lossis“ laulavad väga hästi ja huvitavalt Vivian Kallaste ja Taisto Noor, ooperiõhtu teise poole sisustab Schönbergi „Kuu Pierrot“. Viimane lavastus oli, taas ooperi poole pealt, Verdi „Rigoletto“. Niisiis oli sel hooajal „Vanemuise“ ooperile lootust andev valguskiir. Jääb veel loota, et „Vanemuisesse“ tuleb uusi noori soliste.

Kõik need ooperid (eriti Bartók) panevad orkestri ette väga suuri nõudmisi, kuid pean ütlema, et „Vanemuise“ orkestris on mitu silmapaistvat solisti nii puhkpilli- kui ka keelpillimängijate seas. Lisaks sellele oli orkestril 3 sümfooniakontserti. Sügisel olid orkestri ees Soome dirigent ja solist ning kontsert oli Soome muusikast: Sibelius, aga ka Eestis harva esitatud ja seetõttu vähetuntud heliloojate teoseid (Palmgreni 4. klaverikontsert jt.). Jõulude ajal mängisime Urmas Tanilooga Saint-Saënsi Orelisümfooniast ning meie metsasarvekvartett mängis Hübneri kontserti 4 metsasarvele ja orkestrile — mõlemad suured teosed. Kevadel oli kavas koos Tartu Poistekooriga Cherubini Reekviem. Ja ega pingelise teatrichooaja kõrvalt ei jõuagi üle 4 kontserdi ette valmistada. Väiksemaid esinimi on siin-seal siiski olnud.

Omaval ajal pakkus huvi projekt „Tartu sümfooniakontsert“. Ometi on sellest viimasel ajal vähe kuulda. Mis on lahti?

Projekt oli väga tõsine. Loomulikult, kui võrd „Vanemuise“ orkester on Tartus ainus, oleksime jäänud ka edasi „Vanemuise“ katuse alla. Kuid suure orkestri ülalpidamiseks puuduvad rahad. „Vanemuise“ orkestris on 65 artisti ning kui „Tartu sümfooniakontsert“ mängivad kaasa H. Elleri nimelise Muusikakooli õppejõud (eriti suurtes koosseisudes ka õpilased), siis on meid 73. Minu meelest on see piisav mitmekesine repertuaari mängimiseks. Tollal (sellest on nüüd 2 aastat möödunud) leidsid linnavalitsuses inimesi, kes leidsid, et sümfooniakontsertide eraldi maksmiseks ei tasu linna raha kulutada ja et „Vanemuine“ saab niigi hakkama. Nii see projekt lihtsalt kukutati läbi. Seepärast nimetaksin mina seda orkestrit pigem „„Vanemuise“ sümfooniakontsert“

5 — teater leiab võimalusi ikka ja linnapoolset abi ju ei ole ega tule. Ilmselt ei saada aru sellest, et ajal, kui vabariigi keskmine kuupalk oli 620 rubla ning orkestrantide keskmine palk „tõsteti“ 350—400 rubla peale — ning samal ajal teevad artistid raske teatritöö kõrvalt sümfooniakontserte praktiliselt tasuta — on ametiühingu nõudmised õiglased. Elukalliduskoeffitsient tõuseb nii kiiresti, et praegu oleks normaalne palk 1000—1500 rubla kuus. Mitte keegi aga ei maksa kinni andekust, mis on ju ometi esimene asi, et ülepea saaks pilli õppida. Selle asemel aga makstakse tööhulga — või ikkagi

Millised on paistavad Teie Tartu kultuuri- ja muusikaprobleemid ja millega aitab nende lahendamisele kaasa kultuurikateeder?

Vastaksin küsimuse teisele poolele kõigepealt. Kuna ülikool on ka teadusasutus, oleme lülitunud kultuurisotsioloogia uurimisprogrammi. Lubasime ette valmistada III Hansa kultuurikonverentsi, pakkusime välja ka esialgse teema: „East and West — Conflict & Cooperation“. Eesti on juba ammustest aegadest olnud Ida ja Lääne ristteel ja seega ka kultuuri- ja ristumispunktiks. Kui ta suudab seda vahendaja rolli jätkata, tuleb see ta arengule igal juhul kasuks. Üks meie kultuuri õitsengu põhjuseid peitub ka baltisaksa omaaegses erikorras. Nimelt oli nende Saksamaa noortele õppejõududele, kes kodumaal ei leidnud tööd, soodne võimalus töötada Tartu ülikoolis ning samal ajal andis tsaarivalitsus neile tellimusi Venemaa loodusvarade uurimiseks. Nii kujunes Tartu ülikoolist omalaadne hüppelaud Peterburi Teaduste Akadeemiasse, paljud meie õppejõud said akadeemikuteks. Seepärast kulub meile ära pisut uurida meie kultuuriloo seda ajastut ja teadvustada teistele, aga ka vahest enesetele, kes me õieti oleme ja miks me oleme sellised. Praegu kipub poliitiline tegevus paraku varjutama kultuuriloolisi aspekte.

Linna kultuuri- ja muusikaprobleemidest on teistelt inimestelt ilmselt võimalikum saada vääruslikumat infot kui mina seda suudan välja pakkuda.

Kuid kateedrisisesed probleemid?

On rohkem tehnilist laadi. Kuna meil puuduvad päris statsionaarsed ruumid, peame helitehnikat vedama edasi-tagasi. Vaja läheks grafoprojektorit, epidiaskoop... Praegu on probleeme näiteks filmi- ja helimaterjalide laenuksena. Ühekordne laenus maksab palju raha ja nende materjalide vedamine aega. Kui saaksime need seadmed ja filoteegi ning fonoteegi, saaksime töötada märksa operatiivsemalt.

mille? — eest. Loomulikult ei ole sellised probleemid mitte ainult muusikutel, kuid igal juhul väärib meie töö 3 korda kõrgemat palka.

Et „Vanemuise“ sümfooniakontserti teenidavad ikkagi praktiliselt kogu Lõuna-Eesti regiooni, peaks selle orkestri ülalpidamine siiski olema linna — ja ka vabariigi — asi. On ju väga kerge midagi lõhkuda, öelda: kui ükskord rikkaks saame, siis teeme! Ent siis ei pruugi enam midagi alles olla. Niisiis — koosseis on, tahtmine on. Kuid kaua ei saa tasuta mängida ka pillimehed.

Kui tihti „eksivad“ Tartusse külalisdirektorid ja -solistid?

Külalisi on Tartu orkestri ees olnud juba 30 aasta jooksul. Kunagi käis Leningradist professor Rabinovič, väga palju tegi Neeme Järvi, juhatanud on Peeter Lilje, Jüri Alpernt, käidud on Leedust, Saksamaalt, Tšehhoslovakiast, viimase ajal eriti tihedalt Soomest. Ka solistide osas on pilt sama kirev. Sellised külaskäigud pakuvad palju huvitavat publikule ja annavad impulsse orkestrile. Muidugi võtavad taolised käigud palju aega ja raha ning on koormaks „Vanemuise“ muusikateatritele, kuid plussid kaaluvad need miinused üles.

Ka orkester ise on hakanud rohkem reisisima, kammerorkestriga käisime Saksamaal. Reis läks korda, ehkki ol väga pingeline — 4 päeva jooksul mitu proovi ja esinemist.

Kust tekkis kammerorkestri idee?

Tegutseme analoogselt „Estonia“ kammerorkestrile. Esimest korda astusime üles 1975. a. uusaastaballil (siis olid sellised kombid). Ja nii oleme varieeruva koosseisu ja erinevate dirigentidega tegutsenud väikeste pausidega siiani — teatri võimaluste piires ja väikesel

TARTU

TARTU

sponsorlusel. Oleme palju esinenud TU ajaloomuuseumis. Ka lõppenud hooajal oli paar põnevast kontserti seal.

Kas on plaanis taastada suvemuusika traditsioone?

„Tartu sümfooniakute“ projektiga oleks uuesti käivitunud ka suvemuusika. Muidugi sõltub see palju proosalisematestki küsimustest — Tartus pole kõlakoda, nagu oli omal ajal „Vanemuise“ aias. Palju oleneb ilmast. Kuigi... Orkester on vahetevahel kohviku terrassil esinenud lihtsama sümfoonilise repertuaariga. Kui saaks korda vana „Vanemuise“ aia ja pargi, mängiksime ka seal. Aga taas tuletan meelde — ega omal ajal orkester siis rahata mänginud. Kui linn ei suvatse leida seda sümfooniaorkestri ülalpidamiseks, kahtlen, kas ta leiab raha ka suvemuusika korraldamiseks.

Millisena paistab Tartu kultuuripilt?

Kultuurielu on hooti väga intensiivne. Muusikaelu on aastaringne. Kuid kajastus on ääretult napp. Ajakirjanduse ja raadiotele tähelepanu on eelkõige Tallinnal. Raadiomehed (pean silmas I. Randalu) ei teagi tihti, mis toimub Tartus. Ei teata ka seda, mida teevad Tartu muusikakollektiivid. Eesti muusikaline aastakokkuvõte kujuneb pigem kokkuvõtteks sellest, mida on teinud raadio, televisioon, „Eesti Kontsert“ ja „Estonia...“ Vabariiki tervikuna, k.a. Tartu, pole justkui olemaski. Seega on juba aastaid Eesti muusika tegelikult kokkuvõtvalt kajastamata. Kahju! Ometi on ju ainuüksi Tartus terve rida tugevaid koorikollektiive ja muudki. Oleme enamikuga neist teinud koostööd, andnud põnevaid kontserte. Kuid Tallinn ei tea sellest midagi.

Peale juba nimetatud „Vanemuise“ ja kooride moodustavad kolmanda osa Tartu kultuuripildist H. Elleri nim. muusikakooli õppejõud. Seal on mitmeid silmapaistvaid soliste, nagu viiuldaja Aili Sillaste, tšellist Reet Mets, pianist Pille Taniilo, klarnetist Margus Vahemets ja mitmeid teisi. Nende osa just kammermuusika arendamisel on eriti kaalukas.

Kokkuvõtteks ei saa kurta, et Tartu inimesed oleksid inertsed. Ka „Eesti Kontsert“ on korraldanud mitmeid häid kontserte. ERSO on viimasel ajal paraku vähe käinud (sel hooajal 2 korda — M. P.), ilmselt on sõidud liiga kalliks läinud. Publikupuuduse üle ei saa kurta ega ka sellele taha varju pageda, sümfooniakontserdid on olnud alati täissaalile.

Publiku aktiivsus on kasvanud üldse.

Oma osa on siin loomulikult huvitava- tel lavastustel...

Lavastus on „Vanemuise“ üks tugevamaid külgi juba aastaid. „Don Giovanni“ ooperballett, „Carmina Burana“ kantaatballett — mõlemad on ääretult põnevad projektid. Aga rõhutaksin veel kord, et publikut meelitavad saali ka noored solistid.

Kui see pole ametisaladus, siis mis on plaanis algaval hooajal?

Nüüd alanud 122. hooaeg on planeeritud pingeline. Lavale tulevad 3 ooperit (nendest üks lasteoper), klassikaline operett ja klassikaline ballett. Nii et muusikapoolle suur töö, kuid peame ju täitma kaks maja. Loodetavasti tuleme toime, lõppenud hooaja maratoni pidamise ilusti vastu ja kõik planeeritu ka etendus. Jooksma jäävad eelmiste hooegade mitmed tükid, nagu „Sugar“ ja „Minu veetlev leedi“. Teatri muusika-repertuaar peab olema mitmekülgne ja maailmas on ju mitmeid huvitavaid heliloojaid — seepärast oli rõõmustav, et eelmisel hooajal tuli Eestis välja palju esilavastusi. Sai publikki teada, mis on Schönbergi ooper.

Kuigi meie elu läheb tõesti raskeks, tahaksime anda ka sümfooniakontserte. Töötab tulla taas huvitav aasta. Ootame küll!

Orkestri kontsertmeister hr. KALLE LOONA,

Kas orkestrandi palk rahuldab?

Præguse elukalliduse juures mitte. Palgatõus jääb hinnatõusust tunduvalt maha. Et ära elada, oleks tarvis 700—800 rubla kuus. Seepärast on artistid sunnitud tege-
ma kohakaaslusele. Ka „Tartu sümfooniakute“ edasise tegutsemise garantii on riiklik dotatsioon. Kultuur on alati ja igas riigis kinni makstud. Selleta ei tule lihtsalt välja.

Kui aktiivselt on orkester tegutsenud sümfooniaorkestrina?

Igal aastal anname mitu kontserti. Läbi aegade on meiega mänginud häid soliste. Omal ajal Kalle Randalu, viimasel ajal Indrek Laul, Risto Laur, Arvo Leibur, aeg-ajalt on ka väliskülalisi. Kindlasti saame palju ära teha vabariigi (noorte) solistide vajaduste rahuldamiseks. Ehk on neilgi huvitav vahetevahel mängida Tartu orkestriga. Aga viimasel ajal on eriti peadirigent Endel Nõgene pidanud pidevalt kallelegi tõestama „Tartu sümfooniakute“ eluõigust ja vajadust. Sellised muusikavälised asjad ei lase tihti muusikast endast täielikku naudingut saada...

Millisena paistab Teile Tartu kultuuri- pilt?

Kultuurielu on tihti väga aktiivne, kuid kajastus napp. „Postimees“ siiski midagi teeb, aga kahtlemata ei jõua sinna kõik. Kuna peatähelepanu on pööratud Tallinnale, tõmbab see siit tihti ära ka muusikuid. Neist võib täiesti aru saada. On korteriprobleemid, tasustamise probleemid, pealegi pole eneseteostuse võimalused Tallinnas ja Tartus absoluutselt võrreldavad.

Tähtvere lauluväljak on pii- ratud taraga, seespool käib aktiivne ehitustegevus. Seletusi andis laululava direktor VIRKO VARENDI.

Tegemist on uusehitisega. Projekt valmis 1988, ehitusega alustati 1989. aastal. Kindlasti peaks lauluväljak valmis olema 1992. a. Tartumaa üldlauupeoks.

Et väljak ei seisaks enamus aastast tühjana, tuleb lavaalustesse ruumidesse Rahvaspordi Keskus. I korrusele on planeeritud ilusalong, juuksur, kosmeetik, solaarium, massöör, jõusaal, riidehoid, saunad, kohvik ja köök. II korrusele väike saal kus võib korraldada konverentse, tantsu- ja diskoõhtuid, samuti töökabinetid. Nende ruumide baasil on võimalik töötada 12 kuud.

Lava kõrvale kerkib torni tele- ja raadiosalvestuseks ning valguse ja heli juhtimiseks. Tornid tulevad ka reporterikabiinid, stuudio ja garaažid.

Minnes 7. keskkooli juurde — kas võib väita, et tegemist on vabariigi ainukese koorikooliga?

Vististi võib. Selle liiniga alustasime 1980. aastast ja läbikäidud tee jooksul on toimunud mitmeid kvalitatiiivseid muutusi. Tookord algas kõik spetsiaalselt õppeplaanist muusikakallakuga paralleelklassi jaoks. Seal on olulisel kohal hääleseade, koorisolfedžo, ka muusikaliteratuur, pilliõpetus. Uhesõnaga — enam-vähem teraviklik kompleks, mis võimaldab lauljal suhtuda oma ülesannetesse teadlikumalt.

Sellise õppeplaaniga saamine võimaldas tasemel töötada Tartu Poistekooril ja 1982. aastal loodud „Kurekella“. Oleme oma vastuvõttugi planeerinud enam-vähem poisid-tüdrukud pooleks, et valmistada mõlema koori jaoks lauljaid.

„Kurekell“ ja poistekoor on loomulikult lõppväljundid, enne seda on terve rida eelkoore, I—V klassini igas oma.

Uus laululava tulekul

Kui küsida esimeselt ettejuhtuvalt, mida ta teab Tartu kooride kohta, meenuvad talle ilmselt esimesena lastekoori „Kurekell“ ja Tartu Poistekoori saavutused, ka Tartu Noortekoor. Nende kooride niidid viivad aga kõik samast uksest sisse. Tartu 7. Keskkooli direktor hr. UNDEL KOKK, ega ma ei jätnud mõnd kollektiivi nimetamata?

Tartu koorimuusikaelu lahutamatuks koostisosaks on kindlasti üliõpilaskoorid, ilma nendeta oleks linna kultuuripilt mõeldamatu — olgu siis TÜ nais- ja meeskoorid, EPA segakoor. Tartu kooride spekter on aasta-aastalt laienenud, eriti viimasel ajal on tekkinud mitmeid noortekoore, kes koguvad kiiresti jõudu.

H. Elleri nimelise Muusikakooli direktor hr. AGO RUSSAK — kas muutuste aeg on toonud muutusi ka teie seinte vahele?

Loomulikult. Juba on rakendatud uus õppeplaan, milles on põhitähelepanu loomulikult muusikaainetel ja humanitaarainetel, reaalseid me ei pidanud otstarbekaks, nende arvult on suurendatud keelte mahtu, plaanides on sees kunstiajalugu ja kultuurilugu. Uutes plaanides on soovitatud pöörata suurt tähelepanu praktilistele muusikaainetele. See sobib imehästi. Juba 1987. aastast on kujunenud välja meie kooli pedagoogiline suunitlus.

Tahame taastada muusikakooli vabariigiaege positsiooni kõrgema muusikakoolina. Sellekohased eeltööd praegu käivad. Haridusministeeriumiga on kokkulepe põhimõtteliselt saavutatud, nüüd on vaja teha pisut kirjatööd.

Mis praeguses majandussituatsioonis muret teeb?

See peavalu on ühtne ilmselt igal pool — teadmatus, mis ees ootab. Eriti finantside osas.

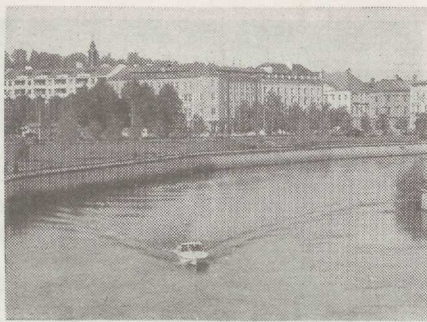
Midagi rõõmuvastav ei saa öelda näiteks meie pillide kohta. Ka need kanalid, mis varem käisid üle Moskva ja kust meilegi tuli importpille, on nüüdseks kinni keeratud. Klaverite muretsemine on samuti suur probleem. Kui meie eelarves on inventari soetamiseks ette nähtud 20 000 rubla ja üksainus klaver maksab üle selle, pole lihtsalt midagi teha...

Nii et sponsoreid peab endale otsima ka haridus?

Seda küll. Kuid praegune maksusüsteem seda ei soodusta.

Vaatamata kitsikusele on kooli suhted siiski laienenud, ka väljaspoole vabariiki, nagu on aeg-ajalt kuulda olnud.

Tõsi ta on, ehkki tihti on see toimunud suurte pingutuste ja riskidega. Kaheaas-

Kaunim linn on Eestis Tartu.....

tasest kokkuhoiust olid jäänud mingid summad, aga piisas vaid ühe külaliskollektiivi vastuvõtmisest, et sattuda võlgadesse...

Räägiksime pisut tänavustest lõpetajatest.

Pärastõjaarvestuse järgi on tegemist 47. lennuga. Lõpetajaid on seekord 22. Tugevamate nimetaksin kõigepealt Kaari Reimandit, kes osales ka H. Elleri nimelisel viiuldajate konkursil. Edasi pianistid Janika Rand ja Katre Reidolv, koorijuhid Eva Rebane ja Anne Kullerkupp. Kindlasti need noored, aga ka paljud teised, soovivad edasi õppida Konservatooriumis.

Sellest aastast ei suunata muusikakoolide ega konservatooriumi lõpetanud riiklikult. Kas töökohtade leidmine läheb libedalt?

Olukord tööturul on nagu alati — nõudmine ületab pakkumise. Kui kevadel hakatakse helistama muusikakoolidest, üldhariduskoolidest, klubidest ja mujalt ning

palutakse aidata kaadriga, ei õnnestu meil kõikide soove rahuldada. Muidugi tahavad paljud minna edasi õppima ning see on igati tervitatav. Kuid kes juba Tallinna läheb, ei taha seal enam ära tulla. See on ka üks ajendeist, miks tahame taastada kõrgema muusikakooli. Siinse lõpetanud saaksid praktiliselt kõrghariduse ning teenindaksid ära Lõuna-Eesti regiooni.

Kas ei peitu saladus palgatamise vahel Tallinnas ja mujal?

Mingit rolli mängib see interpretidel, ERSOs ja „Estonias“ saab tõesti suuremat palka. Pedagoogide palgad on aga põhi-joones ühtlased. Tänu suurele koormusele saab pedagoog isegi hea palga, kuid koormuse tasu on tõesti häbiväärselt väike.

Kuid kes on need, kes häbiväärse palga eest Tartu mainet tõstavad?

Neid on õnneks päris palju. Palju kuulust toonud üliõpilaskooride juhid on meie kooli õppejõud. Tuntuim loomulikult vabariigi rahvakunstnik Alo Ritsing; „Vanemuise“ peadirigent Endel Nõgene ja peakoormeister Lauri Breede õpetavad ka meil. Teeb rõõmu, et noor kaader on väga aktiivselt sekkunud kontserdiellu — Aili Sillaste, Reet Mets, Pille Taniloo. Kontsertmeisterid on mitmetel konkurssidel olnud ühed parimad... Ega ole eriti hea nimesid lugeda — äkki teen kellelegi liiga?

Muusikakooli kontserdid — on neid palju või vähe?

Päris piisavalt, niihästi õpilaste kui ka õpetajate kontserte, nii Tartus kui mujal. Rõõmu valmistab kammerorkestri aktiivsuse tõus. Teist aastat järjest on toimunud Elleri päevad rohkete külaliste osavõtul. On plaan kujundada see traditsiooniks. Linnas on mitmeid häid esinemispaiku, nagu Inseneride Maja või TU ajaloomuuseum.

TARTU

baasi, siis esiotsa oli loomulikult vaja suuremaid kulutusi klaverite muretsemiseks, kooripoodiumide ehitamiseks jne., kuid praegu on need kõik korralikus seisukorras ning kulutused seega minimaalsed. Kooride finantseerimise kohta pealt on meile suureks abiks olnud eelkõige linnavalitsus, kelle kultuuri ja koorimuusikat toetav suhtumine teeb rõõmu. Kuna viimasel ajal on kõhnemaks jäänud ka linnavalitsuse rahakott, on esiplaanile kerkinud sponsorite süsteem. Ilma nendeta praegu ei kujutakski elu ette.

Millisena tundub üldse praegune Tartu kultuuripilt?

Küsimus on muidugi väga lai, aga... üldiselt paistab ka see elu valdkond olevat muutustega järgus. Võtame või kultuurimajade ümberprofileerimise, teatrite repertuaari põhimõttelise uuendamise... Minu meelest on palju edasi liikunud pillimeeste ettevalmistamine Elleri-koolis, „Vanemuise“ orkester kui sümfooniaorkester on kasvanud kenasti. Materiaalseid probleeme on väga suuri, aga ma arvan, et Tartu kultuuripilt pole kiratsev, vaid uusi suundi ja võimalusi otsiv.

Kas kultuurielu kajastamisega võib rahule jääda?

Siin võib öelda, et iga asja saab teha paremini... Praegu jääb Tartus tehtav enamjaolt Tartu teada. Võtame või ETV

muusikaelu kajastavad saated. Paremalt juhul on seal veidike „Vanemuises“ toimunust, kõik muu on minu mäletamist mööda olnud suhteliselt tagasihoidlikul kohal. Aga ma olen täiesti kindel, et Tartus on seda, mida vabariigile teatavaks teha. Ja mitte ainult Tartus. Kui me ei loeks maakonnalehti, ei saakski teada, mida teevad vabariigi eri paigus teatrid, koorid, orkestrid. Koordinatsiooni vabariigi ulatuses oleks tegelikult väga vaja.

Tartu suvemuusika traditsioonide taastamisest?

Minu arvates on selleni veel veidi aega. Mitmeid aastaid on toimunud Tartu kevad paljude kultuurisündmuste — (vabaõhu)-kontsertide, näituste ja muuga. Tundub, et suvemuusika on koondunud rohkem Pärnusse ja et Tartu kultuuripildis on suur osa kooli- ja tudengikooridel, samuti teatril. Kuna rahvas suviti puhkab, võib aru saada, et suvine kultuurielu on passiivsem. Aeg-ajalt tuleb mõni kollektiiv väljastpoolt, aga linnasest suvemuusikat pole olnud tõesti pikka aega.

Mis on 7. keskkoolil ja selle kooridel plaanis lähitulevikus?

Tulevik on tõenäoliselt keeruline, sest palju on olnud majandusküsimustest, reisi- ja salvestamisvõimalustest. Aga vahetute tegijatena oleme tahtmist täis.

Lava projektvõimsus on 6000 lauljat. Maksimum on raske öelda, kui võrd see muutub päev-päevalt. Muret teeb, et mõningaid vajaminevaid seadmeid saab nüüd vaid valuuta eest. Kultuuriministeeriumi abiga on sellest probleemist lootust üle saada.

Ehituse peaettevõtjaks on a/s „EVIKO“ (endine I. ehitusvalitsus) ja tema aadressil võib lausuda vaid kiidusõnu. Kuna objekt on niivõrd suur ja projekteritud ammu, juhtub ikka, et on vaja midagi muuta ja EVIKO suhtub asjasse väga paindlikult. Oli moment, kus polnud raha, ei eraldatud materjale ning kogu ehitust ähvardas konserveerimine. Kuid tänu aktiivsele initsiatiivile ja kultuurilembusele ei jäänud ehitus seisma.

Kiire on siiski. Oleme napilt ehitusgraafikus. Aga kui juhtub varustamisest tõrge, on kahtlane, kas jõuame aasta lõpuks katuse peale. Loodame tulla toime tähtjaks!

Millisel kohal kohalikus kultuurielus on üldse koorimuusika?

Väga arvestataval kohal, juba aastaid! Näiteks TU nais- ja meeskoor on vabariigi tipus pikemat aega. Arvan, et tulevikupilt liigub meil just sügavam professionaalsuunas, sellise muusika suunas, mida on võimalik tarbida kui kunsti.

Olen pidanud paljudest suudest kuulma rahamurede üle kurtmist. Kas ka koorijuhitidelt?

Esmalt ütleksin, et koorimuusika tarvis ei olegi vaja eriti suurt materiaalsel baasi. Pole ju vajadust kallite pillide ega tehnika järele. On vaja ainult leida inimesed, kes oleksid võimelised laulma, ja need, kes oleks võimelised õpetama. See pole õnneks mitte suuri materiaalseid kulutusi nõudev. Ja ilmselt just seepärast ongi viimasel ajal tekkinud eelkõige koori-, aga mitte instrumentaalkollektiive. Mis puutub meie kooli materiaalsesse

8 Vesteldes Teie kabinetis, torkab silma kohutava väljanägemisega fassaad. Ega vist ruumidegagi ole laiuatada?

See on krooniline mure. Kuid tegemisel on kõrvalmaja, kust me saame oma ruumidele märgatavalt lisa. Kui see on valmis, on meil põhjust paluda linna peakunstnikult vahendeid, et siduda majad kunstiliselt tervikuks.

Rege rautasite suvel. Mida toob algav hooaeg?

Vaatamata majanduslikele raskustele tahame jätkata sidemeid sõpruskoolidega. Viimasel ajal on kujunenud eriti soojad suhted Uppsalaga. Oktoobrisse planeerisime koori sõidu Aachenisse, kammermuusika päevadele tahaksime kutsuda ka rootslasi. Loomulikult ei unusta me ka oma Tallinna kolleege ega naaberriikide sõpruskoole.

Mida arvate muusikateadlaste ettevalmistamisest Tartu Ülikoolis?

Toetan seda projekti. Teadusliku uurimise baas on Tartus välja kujunenud ja kokkuvõttes tuleb selline asi vabariigile kasuks.

Kas Tartu kontserdielu on piisavalt aktiivne?

Kontserte on parasjagu. Õnneks on tehtud lõpp ka sellisele nähtusele, kus „Filharmonia sõlmis „provintside“ jaoks lepinguid vähemtuntud ja madalamatase meliste solistidega, kes millegi olulise ega ei suutnud kontserdipilti rikastada. Meeldiv on näha noori, nagu Lauri Väinmaa ja Arvo Leibur. Nende kontserdid on alati hästi vastu võetud. Tänu Urmas Taniloole on edasi läinud meie orelimuusika; on meeldiv, et „Vanemuise“ teatri orkester on hakanud regulaarselt korraldama sümfooniakontserte. Põranda alt väljatulek on orkestri tasemele väga hästi mõjunud. Palju on koorikontserte nii meie linna kui külaliskooridelt.

Muust kultuurielust mainiksin tingimata kunstinäitusi. Meie kunstimuseum ja Kunstiülikooli filiaal eksponeerivad väga huvitavaid asju — tasub tulla osa saama!

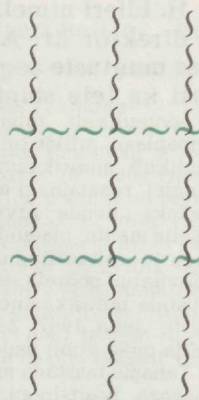
Ent selle kajastamine ajakirjanduses ja mujal?

Nigel. Aga mulle tundub, et ainuüksi ajakirjanikke, raadiot ja televisiooni siin süüdistada ei saa. Meil pole ka sellist aktiivset muusikut, kes seda infot pakuks. Kes koera saba ikka kergitab...

Problem nr. 1?

Vastuolu selle vahel, et (laste)muusikakoolid alluvad Kultuuriministeeriumile ja (tulevased kõrgemad) muusikakoolid Haridusministeeriumile.

Ütlen kohe probleemi nr. 2 — lapsevanemad. Tihti kardavad nad oma last Tallinna või Tartusse saata ja nii õpib ta üldhariduskoolis ja samal ajal LMK-s; jõuab mõlemal alal väga hästi edasi, kuid vanemate tahtmist mööda läheb ülikooli. Kallid lapsevanemad — ülikoolis saavad õppida paljud, muusikuteks saavad aga väga vähesed. Mõelge selle üle!

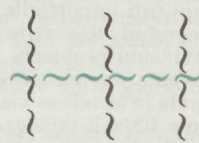

Pilte suvisest Luun-
jast kus toimus
keelpillimängijate
I Suveakadeemia.

Väga paljud selles
osalejad olid pärit

Tartust.

Suveakadeemias
lähemalt järgmises
numbris.

TARTU

Allakirjutanu komandeering osutus kahjuks liiga lühikeseks, et jõuda kõikjale. Käimata jäi näiteks Õpetajate seminaril, TÜ raamatukogus... Kuid pilt sai selletagi selge. Ülikoolilinna kultuur on tüdinenud provintskultuuri staatusest ja on asunud üsna lärmakalt tõestama oma eluõigust. Meie kultuuribürokraatidel on, mille üle järele mõelda — omaaegne tsentraliseerimine on jätnud tugeva jälje kõigele, mis toimub väljaspool pealinna, ning ainus lahendus antud situatsioonis oleks tunnistada oma varasemaid vigu ja kompenseerida need kasvõi tagantjärele. Vaesed oleme praegusel ajal muidugi

kõik (mis teha, kui valitsuse rahakott viimasel ajal avaneb ainult bisnesmenidele, „kes toovad ju midagi sisse, erinevalt kultuurist“), kuid näiteks õigus saada osa kunsti-, teatri- ja muusikaelust, ei tohi sõltuda ju ometi elukohast!

Jõudumööda külastab „Muusikaleht“ ka teisi Eestimaa linnu, uurimaks sealset olukorda kultuuri vallas. Ehk kuskil on pilt juba lootustandvam?

Tartus käis
MATI PÖDRA

P.S. „Muusikaleht“ vajab alalist Tartu korrespondenti. Asjastuhvitauil võtta ühendust lehe impressumis märgitud aadressil.

EESTI MUUSIKAÕPETAJATE LIIDU korraldatavad seminarid hooajal 1991/92

26. oktoober — „Sakala“ Kultuurikeskuse kammer-saalis kell 11.00 — poistekooride hääleseade kursus. Kontratenorite koolitus. Juhataja: Carl Hogset (Norra)
Vaadatakse ka videofilme. Seminar toimub koostöös koorijuhinguga.
- 6.—10. jaanuar — a) Kultuuriloo kursus (II) (jätk 1991. a. kursusele)

Juhendaja: Einar Laigna
Ülevaade Eesti vaimulikust koorimuusikast (koos läbilaulmisega).
Juhendaja: Tiina Selke
Seminar toimub koostöös Hariduse Arenduskeskusega.

- b) Õpiku „Kultuurilugu koolidele“ tutvustamine. Kommentaarid.
Läbiviija: Leo Normet
- 23.—26. märts — Kursus

kerge muusika stiilidest.
4. 30.—31. mai — Karl August Hermannini 140. sünniaastapäevale pühendatud festival laste- ja poistekooridele Põltsamaal.

5. 16.—22. august (orienteeruvalt) — Vigala seminarilaager (koostöö Eesti Koorijuhinguga). Lähem info detsembrikuu „Sirbis“ ja „Muusikalehes“.

NB!

2b ja 3. on EMÖL liikmetele maksuvabad, teistele osamaks 30 rubla. Oõbimisvajadusest palutakse teatada vähemalt kuu aega enne seminari algust Tallinna telefonil 681-847.

EMÖL-i vastutav sekretär
Inge Raudsepp

Ma ei soovi, et minust mõeldaks: ta jagab kõigile kunstnikele, kelle tee õnnetuks tema omaga ristub, pidevalt ja mingi jumala kombel nõuandeid. Vastupidi, peaaegu igaühelt, kellele mängin, õpin ma midagi. Saatja ei tohi olla paindumatu. Oma üllatuseks leiab ta, et on sadu võimalusi üht lihtsat muusikapala interpreteerida. Kui mu partner on hea, tundlik muusik, kuulan ma tähelepanelikult kõike, mis tal öelda on. Kui me pole ühisel seisukohal — see võib ilmnedda meeleolu, fraseerimise, dünaamika, tämbri või tempo küsimustes —, siis kohandan ma end temale. Väga sageli tuleb ette, et ka kolleeg on valmis järele andma ning siis jõuame vaevata ühisele õnnelikule kokkuleppele. Mõnikord püsib partner kindlalt oma ideede juures ega taha end kohalt liigutada. Siis on mul küllalt tähelepanelikkust, et ilma etteheideteta kapituleeruda, kui mõistan, et tema mõtted on sündinud isiklikust, seemisest veendumusest ning pole ebalooilised.

Näiteks Elena Gerardt leidis, et minu tempo Schuberti laulus „Armsõnum“ on liiga kiire. Ma kaitsesin oma seisukohta: nimelt, et liikuvad kolmekümnekaheksandikud minu meloodias kujutavad vulisevat voo- gu ning ettekirjutuse järgi tuleb seda laulu kahe, mitte nelja peale rütmistada, kuid ma ei sundinud inimesele, keda ma väga hindasin, oma seisukohta peale. Niisiis, kui ma seda laulu tema jaoks mängisin, võtsin alati selle väga aeglase tempo, mis meeldis temale. See on ka ainus laul, mille puhul on meil olnud erinev arvamus.

Kui ma Christa Ludwigiga lindistasin „Asjatut serenaadi“, tundus tema tempo minu maitse jaoks liiga aeglane. Ent kui ma kuulan valmis heliplaati, meeldib mulle esitus väga ning tempo on selle mahlaka hääle jaoks täpselt õige.

Võidakse arvata, et kergem on mõtete ühtsust leida kahel kunstnikul, kes teineteise vastu tunnevad igakülgset lugupidamist, et mitte öelda sümpaatiat. See pole aga mitte alati nii. Paljudega neist kunstnikest, keda olen elus saatnud, olin isiklikult väga heas vahekorras, kuid ma ei komponeerinud nende jaoks meelsasti. Kui selgitan, et olen paljude oma sõpradega muusika valdkonnas eri seisukohtadel, siis ei taha ma sellega kinnitada, nagu oleks mul õigus ning neil vale seisukoht, vaid ma esitan lihtsalt selle tõiga. Imelikul kombel meenutan ma aga häid kontserte mõnede kunstnikega, kelle kohta ma ei või öelda, et mul oleks nende vastu erilist südamesoojust. Szegit polnud inimene, kes oleks selle tunde esile kutsunud, ka mitte Ida Haendel, siiski tegi nendega koos musitseerimine mulle palju rõõmu. Mõlemad on väljapaistvad viiuldajad ning see on peaasi.

Ma kordan: mida parem ja tõsisem on kunstnik, seda suurema tagasihoidlikkusega asub ta oma töö juurde. Kord poördus minu poole Set Svanholm, suurepärane Tristan, Loge, Siegfried, kes oli ooperis esine-

Peatükke ja katkendeid

GERALD MOORE'i

raamatust

„KÖLAN MA LIIG VALJULT?“

nud triumfaalselt, et proovida „Imekaunist möldrineiu“. Ta polnud seda tsükli veel kunagi avalikult esitanud. Tema esimesed sõnad olid: „Õelge mulle kõike, õelge, mida soovite“. Minu esimene reaktsioon sellele oli nii uhkus oma väärtuse kui ka mõnu oma autoriteedi tunnustamise üle. Lõpptulemuseks aga, et veelgi kasvas minu lugupidamine Svanholmi vastu.

Interpreteerivate kunstnike igaveseks probleemiks on oma vaimse tasakaalu, enesehinnangu ja enesega rahulolu ning kaine mõistusega isikliku väärtuse hindamise vahelise kuldse kesktee leidmine.

Vaieldamatult leidub meile juba tuntud Callase-Beechami ütlustes tõde, sest tõesti on vaja, et kunstnik oleks endas veendunud, muidu ei julgeks ta kunagi publiku ette astuda. Kas me aga mõtleme sellele, et kunstnik, kes meie ees laval kõrgendatud enesekindlust välja kiirgab, on tegelikult äärmiselt tagasihoidlik või närviline ning enesega rahulolu maski all püüab vaid oma hirmu varjata? Isenda suhtes tean, et kumardun südamlikema naerutusega tänuks aplausi eest siis, kui tean, et olen halvasti mänginud. Naeratus aitab mind väärikalt lahkuda ning maskeerib mu raevu. Halb esinemine jälitab kunstnikku päeval ja ööl nagu luupainaja ning mälestuse sellest võib kaotada vaid õnnestunud kontserdiga. Kunstnikuga, kes ennast liialt jälgib, on lood kurvad, nagu ma oma Ameerika-turneel kindlaks tegin John Coates'iga. Seal sattusin ma mitu korda ohtlikku närvilise seisundisse, mis mind tasakaalust peaaegu välja viis. Loomulikult on enesekriitika möödapääsmatu, kuid tuleb hetk, mil kunstnik endale peab ütleva: see, mis ta teeb on hea. Või ta hukkub.

LEHEPÖÖRAMISEST

Oma esimesel kontserdil New-Yorgis laulis D. Fischer-Dieskau Schuberti tsükli „Talvine tee“, ning, nagu varem, ei kasutanud ma siin lehepööraja abi. Väga kiire laul „Tardumus“ tegi minuga kurja nalja. Mu vasak käsi oli lehepööramiseks vaba vähem kui sekundiks. Noodilehte Fischer-Dieskau noodivihikus olid juba teised enne mind pöörase kiirusega ümber pööranud, ta rippus vaid ühe niidikesse küljes. Nüüd oli saabunud hetk, mil see peenike nabanöör katkes. Noodileht libises alla klahvidele, jäi hetkeks minu vasakule käele lebama, ning lendles siis suure kaarega alla põrandale. Ajasin teda taga nagu koer hüplevat palli, parema käega ikka veel triooli edasi mängides. Fischer-Dieskau, selle noore ja jõulise mehe rahu ei kõigutanud see vähimalgi määral, kuid mind häiris see küll tugevasti, nii et järgmise laulu „Pärnapuu“ ilus, kuid raske sissejuhatus kõlas minu poolt üsna korratult.

VEIN VÕI PIIM?

Praegu lähen ma pärast kontserti meeleldi koju või oma hotelli, tõmban endale ööriided selga ning mugavas tugitoolis istudes maitsen oma viskit soodaga. Kui ma jään küllaldase järjekindlusega oma harjumuste juurde, tunnen end järgmisel hommikul töövõimelisena. Järgnen Sir Henry Woodi eeskujule. Keegi noormees tegi peale pingutava „Promenaadikontsertide“ hooaja lõppu talle komplimendi tema füüsilise vastupidavuse kohta ja päris, kuidas see on saavutatud. „Mida ma teen?“ ütles „Timbers“ (hüüdnimi, millega orkester teda oli hellitavalt ristinud). „Pärast kontserti lähen ma koju, sõõn maitsva õhtusöögi koos poole pudeli punase veini ning sigariga sinna juurde. Mitte nagu noor X. Mida teeb tema? Läheb koju ja joob sooja piima. Piim kutsub minus esile liigse adagio“.

Ludwig, Christa (s. 1924). — saksa metso- sopran. Debüteeris 1946. a. Viini Riigiooperi solist aastast 1955.

Haendel, Ida (s. 1925) — Poolas sündinud, inglise viiuldaja, elab Kanadas. Oppis Varssavi Konservatooriumis, täiendas end Fleschi ja Enescu juures. Debüteeris 13-aastaselt Londonis Henry Woodi juhutatud kontserdil. Juba enne sõda kontserturneed paljudes maades.

Svanholm, Set Karl Victor (s. 1904) — rootsi tenor. Oppis Stockholmis J. Forselli juures, debüteeris baritonina 1930. a., tenorina 1936. a. Metropolitan Opera solist 1946–57. Sai 1957. a. Stockholmi Kuningliku Ooperiteatri direktoriks.

Wood, Henry Joseph Sir (1869–1944) — inglise dirigent. Oppis Londonis R.A.M.-s. Töötanud paljude inglise orkestritega ja juhatanud suuri kontserdisarju. Kontserteerinud Euroopas ja USA-s.

Suvel, sealjuures ka augustis-septembris 1921, oli meie muusikaelus tähelepanu keskpunktis koorilaul. Oli ju koorilaul juba Eesti vabaduse koidikul see, mis meie rahva ühistundele esimese äratava tõuke andis. Ta sai ka abinõuks, mille läbi terve rahvas oma hingeelu võis avaldada ja näidata, et tal omadused on, mis teda lasevad kultuurrahvaks tõusta. Suur oli vaimustus esimestel üldlaulupidudel, kuid suur oli ka igatsus aja järele, kus igasugune võõras surve meie maalt kaob. Aastaks 1921 oli see aeg kätte jõudnud, kuid koorilaul, mis varem rõõmsalt üle maa kajas, oli peaaegu suikumas. Sõjad olid oma töö teinud. Poliitilised ja ärilised huvid hoidsid suure osa meie haritud jõududest oma kammitsais ja ainult vähem osa meie parematest poegadest pühendas oma tegevuse rahva hinge-elu tõstmisele. Muidugi ei võinud asi nii jääda. Koorilaul oli vaja jälle aukohale tõsta. Saadi aru, et üksikud koorid omaette ei suuda rahva peale suuremat mõju avaldada. Nii võttiski Tallinna Meestelaulu Selts ette meie lauljõudude ühendamise. Taheti alus panna Eesti Lauljate Liidule. Selts pöördus avaliku kutsega Eestimaa lauluseltside poole saata oma saadikud 12. septembril Tallinnas Jahimeeste Klubi saali Pikk tn. 42 Eesti lauljate kongressile. Saadikutel olgu oma seltsi eestseisuse volitus ja lauljate nimekiri kaasas.

Eesti Lauljate Liidu asutamise eeltööd viisid mõtted ka meie laulupidudele, mida poldud juba tükk aega peetud. Muidugi ei võidud sõja-ajal laulupeo pidamisele mõteldagi. Laulupidude äräjäämisel kadus siht silme eest ja laulmine jäi lonkama. Osa laulukoores lagunes, teistes asus aga leigus maad võtma. Suvel 1921 oli toimunud Soome laulupidu ja see tekitas meie kooriringkondades piinlikkusetunde. Peole kutsuti ka Eesti koore. Läks Tallinna noortekoor „Tungal“, kes seal Eesti lippu kõrgel hoidis. Suuremad ja tuntumad Eesti koorid jäid aga Soome sõidust eemale. Võib-olla just see, et naabermaa varem „ärkas“, virgutas talveunest üles Virumaa, kus Rakveres kohalik laulpäev toime pandi. Augustis 1921 tõusis aga jälle üles idee korraldada üldlaulupidu. „Enne otsiti pidu pidamiseks mõnesuguseid põhjusi, küll vabaduse 50- ja 75-aastast juubelit, küll Vene tsaaride mälestuspäevi,“ kirjutab „Päevaleht“. „Põhjuse leidmine ei ole meie päevil raske, — juba Eesti vabastuse saavutus annab meile laulupeoks põhjust küllalt. Aga muidki põhjusi leidub. Kuid miks põhjusi otsida, ega me tsaarialjal ei ela, kus lubasaamiseks põhjusi pidi olema. Peapõhjuseks jääb meil ikka Eesti muusika edendamine.“

12. septembril peetigi ära Eesti lauljate kongress. Sellest võttis osa umbes 50 kooride esindajat. Kongress tunnistas Lauljate Liidu asutamise tarvilikuks ja volitas kongressi täidesaatvat organit selle teostamiseks teatavlikke samme astuma. Tallinna Meestelaulu Selts oli põhikirja

Läheme ajas täpselt 100 aastat tagasi. 1891 ja 4. laulupidu Tartus

projekti valmis teinud. Selle põhimõtted leiti õiged olevat. Nimeks otsustati jätta „Eesti Lauljate Liit“ ja mõeldud oli see Eesti lauluseltside liiduna. Liikmemaksuks määrati 10 marka iga liidu liikmeks astuva seltsi liikme peale. Otsustati ka alaealiste lauluseltside liidu liikmeks võtta. Liidu liikmeiks võisid saada registreeritud lauluseltsid ja registreeritud seltside laulu-muusika osakonnad. Laulupeost otsustati aga osa võtma lasta ka väljaspool liitu tegutsevaid koore, nende seas ka lastekoore, kui nad muusikalistele nõuetele vastavad. Ühtlasi otsustati ka liidu liikmeid enne muusikaliselt järele katsuda, viletsaid laulupeole mitte lubada. Ühtlasi otsustati järgmine üldlaulupidu pidada 1924. aastal, 1922. aastal aga toime panna maakonna-laulupidusid. 12-liikmelisse ajutisse komiteesse valiti Härma, Orgussaar, Reintal, Topman, Tärnpu, Leinus, Saar, Kreek, Grünfeldt, Kull, Siimer ja Grünberg. Komitee liikmete kandidaatide hulgas olid nimekamad Aavik ja Simm.

Rakke Rahvaharidusseltsi koor tähistas aga 21. augustil oma 40. aastapäeva. Aluse sellele oli pannud Hans Jürgens, kes, nagu tol ajal kombeks, töötas ühtlasi ka kooliõpetajana. Aastal 1921 oli alles veel 3 lauljat, kes algusest peale Rakke kooris laulnud. Aastapäevakontserdile oli kutsutud teisigi ümbruskonna koore ja määratud ühislauludeks M. Lüdigi „Koit“, O. Merikanto „Vainõla lapsed“, A. Lätte „Kostke laulud“ ning eesti rahvaviis „Ehi veli, opi veli“.

Aastapäevakontserdiga mälestati ühtlasi koori asutajat H. Jürgensit, kes 2 aastat tagasi — 20. aug. 1919 — manalasse oli varisenud.

Kuid Eestis polnud mitte ainult tuntud koorijuhte, vaid oli ka tuntud koorilauljaid. Kasvõi näiteks Hans Kann, I Üldlaulupeo veteran, kes veel 30-ndatel aastatelgi oma laulu teed käis. Üks selliseid laialt tuntud koorilauljaid, keda terve tolaaegne Eesti tundis, oli Peeter Kurg. „Postimees“ teatab nüüd, et 15. august jäi sellele laulumehel viimaseks. Puka lähedal maal sugulaste juures suvitas olles suikus ta ootamatult surmale. 67 aastat vanaks saanud kuulus laulumees sängitati Rõngu kalmistule.

Meie tähtsamatel koorilaulude loojatel, Juhan Aavikul ja Mart Saarel, läks aga täbarasti. 2. augusti hommikupoole ööd oli Tartus Väljanäituse tänaval 5 suurt maja maha põlenud. Peavarjuta jäi üle 20 perekonna. Tulle jäi meie helimeistrite kallihinnaline noodimaterjal. Mart Saarel näiteks üle 170 teose, mille väärtust raha-ga mõõta ei saanud. Kaotuste hulgas olid käsikirjad: sümfoonia poeem „Pühajärv“, „Veel elab Eestis mehi“ koorile ja orkestrile, oreliteostest „Poeemfantaasia“, 73 klaveripala, 38 soololaulu, 53 koorilaulu ning teoreetilistest töödest „Muusika algteooria õpetus“ ja „Harmoonia õpetus“. Vaid osa neist oli ärakirjandena kolleegide käes.

Septembris jäi teatavasti seljataha Eesti Lauljate Liidu kongress, mille kokkukutsumise algatus tuli Tallinna Meestelaulu Seltsilt ja Konstantin Tüرنpult. Nüüd oli 9. oktoobril koos kongressil valitud ajutine laulupeo toimkond. Võeti nõuks laulupidu ära pidada 1923. a. juulis. Repertuaari väljavalimiseks otsustati 13. novembriks Tallinnasse kokku kutsuda **kõik tähtsamad Eesti helikunstnikud.** Kutsed said Juhan Aavik, Heino Eller, Miina Härma, Aleksander Läte, Juhan Simm, Cyrillus Kreek, Artur Kapp, Anton Kasemets, Raimund Kull, Artur Lemba, Mihkel Lüdigi, Mart Saar, August Topman, Konstantin Tüرنpu ja Adolf Vedro.

Kooridest oli oktoobris 1921 kõige rohkem juttu „Estonia“ Muusika Osakonna segakoorist. Selle kontserdireis Soome oli olnud edukas. Kõige enam äratasid seal huvi C. Kreegi ja M. Saare laulud. Vastukaja ajalehest „Uusi Suomi“:

„Tallinna „Estonia“ koor äratas oma kontserdiga suurt tähelepanu, mida võis juba oodata. Koorijuhis Topmanis õppisime tundma suurt muusikut, kelle võime eriti just koorijuhina väga austamisvääriline. Eriti oli tema juhatamises silmapaistev täpisealus ja kergus. Koori kõla oli selge ning sulav ja muutus eeskava lõpupoole ikka paremaks. Häälmaterjal on tugev ja häälidamine sünnib ilma pingutusega.“

Ka Tartus olid päevakorras kooriküsimused. Üliõpilassegakuor oli ligikaudu 100-liikmelises koosseisus aasta tagasi küll alustanud, kuid nüüd oli koor kokku kuivama hakanud. Taastamisele võeti enne maailmasõda loodud üliõpilasmeeskoor. Muidugi jätkas sellega tööd tuntud ja populaarne Juhan Simm.

Oktoobris 1921 selgus, et Mihkel Lüdigi oli juba 25 aastat muusikapõllul tegev olnud. Algus oli olnud 10. oktoobril 1896 Pärnu Nikolai kiriku organisti ametisse valimisega. Kuid M. Lüdigi elus oli ka lõik, mida „Päevaleht“ kirjeldab nii:

„Seda tema täis-muusikalist tegevust takistas osalt suur sõda, kus teda mobiliseeriti. Kuid seal oli ta kõige energiaga Eesti rahvuslase väe loomise juures tegev, Peterburi Eesti sõjaväelaste komitees õige silmapaistvat osa etendades. Ja sealt, kui kavad ju kuju olid võtnud ja Eesti I polk loodi, tuli ta sinna üle, polgu orkestrit looma, seejuures aga ikka veel organisaatorina sõjaväe arendamise küsimustest osa võttes.“

25 aastat tööd muusikapõllul sai täis ka lauljatar E. Masing-Grünbergil. Tema auks etendus 14. ok-

A. Kapp, M. Saar, H. Eller ja M. Lüdigi vestlushoos

toobril „Estonias“ G. Bizet „Carmen“. Lauljataril oli kavas lähemal ajal sõita pikemale kontserdireisile Saksamaale ja Skandinaaviasse.

„Vanemuine“ oli rahaliste raskuste tõttu lahti lasknud nii sümfoonia-orkestri kui ka näitelava koori. Kuid muusikud ei andnud alla. Liituti raskeks ja kiiduväärt ettevõtteks ja valmistati omal riisikol ette J. Straussi operett „Nahkhiir“. Perspektiivi võeti „Figaro pulm“, „Lendav Hollandlane“ ja „Kerjus üliõpilane“. Sümfooniaorkestrergi taheti taastada.

„Nahkhiir“ tuli lavale 25. oktoobril 1921 „Vanemuise“ ruumides. Leiti, et Adalbert Wirkhaus muusikajuhina oli oma ülesande õnnelikult lahendanud. Orkester kõlas kenasti. Muusikalised fraasid nii orkestris kui ka kooris ja ansambelites olid isoomulikul varjundatud. Isegi raske kaanon 2. vaatuses tuli kergelt ja voolavalt kuuldavale. Solistidest tunnistati parimateks Rudolf Jõks (Alfred) ja Arnold Wissmann (Viisimaa) kui Eisenstein. Kõigist üle oli aga pr. Kopli-Wiegand prž Eisensteinina. Kõige tähtsam esinejatele oli aga see, et saal oli täis.

Tallinnas jätkusid sümfooniakontserdid. Teisel sümfooniakontserdil esitatud teostest sobis R. Kulli temperamendile kõige rohkem muidugi Beethoveni VII Sümfoonia. Haydni Tšellokontserdis soleeris Raimond Bööcke, näidates end, nagu oodata võis, suurepärase interpreedina. Vahelduva eduga läks Tšaikovski „Nartiana“, mis puupillide puhtusetuse all kannatas.

Üks armastatumaid valdkondi, mida sümfooniakontsertidel ikka ja jälle pakuti, oli Skandinaavia muusi-

ka. Sellest ka sagedased teoste kordumised. Nii oli see ka oktoobris. Griegi Klaverikontserdis äratas tähelepanu prl. Lydia Heinrichs, kes näitas end andeka kunstnikuna.

20. oktoobril aset leidnud IV sümfooniakontserdil pakkus meeldivat vaheldust Glasunovi V sümfoonia, mis meil kõlas esmakordselt. R. Kull ilmutas selle teose kuulajateni toomisel oma tuntud vilumust ja temperamenti. Edasi tuli juba tuttav Ljodovi „Kikimora“ ja Rimski-Korsakovi viiuli-fantaasia Alfred Pampeliga solisti osas.

V sümfooniakontsert, mis ka veel oktoobri sisse mahtus, tõi kuulajateni Brahmsi I sümfoonia. Siin ei saavutanud R. Kull sellist tulemust, mida loodeti. „Tallinna Teataja“ kirjutab:

„Esiteks ei kuulunud orkester nagu tarvilikult sõna: kaunis tihti oli pillide hääleventiil ebatäpne ja kaunis tihti oli ka rütmis kõikumisi märgata. Nähtavasti puudub muusikakantide suuremal osal veel Brahmsi jaoks tarvilik rutiin... Teiseks torakas seekord silma ebaõnnestunud vahekorid üksikute instrumentide vahel. Mitte ükski cello, vaid ka alto viiuld ja eriti teised viiulid olid liig nõrgad. Sellepärast ei ole imeks panna, kui mitte kõik osad sarnasele mõjule ei pääsenud nagu nad ära teenisid. Kõige paremini õnnestus lõpuosa — eriti allegros.“

Ju siis oli Brahms veel liiga raske helilooja meie mitte just küpsete muusikute jaoks.

Mati Märtin

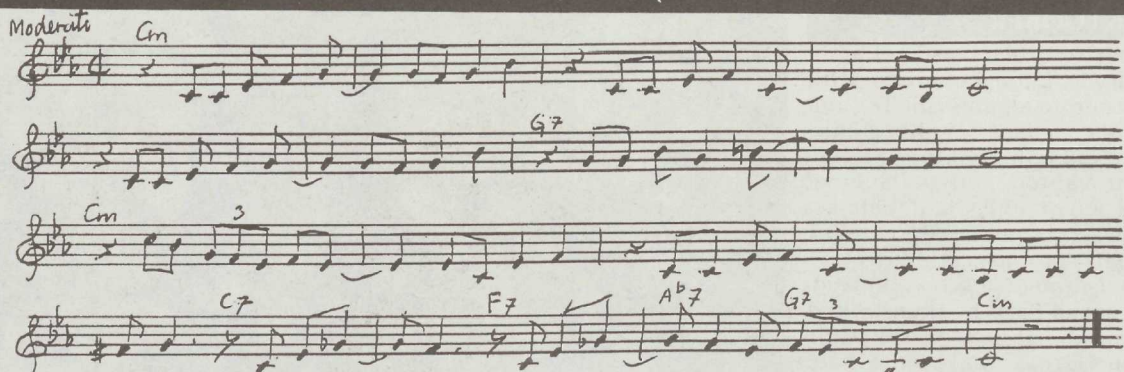
TELLI „MUUSIKALEHT“!

PARIMAT LEHTE POLE OLEMAS.....:

VAID 19.80 AASTAKÄIGU EEST!

ALBUM 8 TÖÖLAUL (NAT ADDERLY)

NAT(HANIEL) ADDERLY (25. XII 1931) kirjutas „Töölaulu“ 1960. aastal ja oli oma ansambliga ka selle pala esimene plaadistaja. Töölaulud kujutavad endast omapärast žanri afro-ameerika

folklooris ja on seotud orjade tööga põllul, metsas, raudtee-ehitusel jm. Pausidele langevad rasked akordid on nagu ühiseid pingutusi saatvad hüüatused.

1974. aasta novembris pidi Oscar Petersoni trio esinema 15 kontserdiga Tallinnas, Moskvas, Tbilisis ja Jerevanis. Pärast kolme kontserti Tallinnas lendas trio Moskvasse, katkestas aga ootamatult ringreisi ja lahkus N. Liidust. 1988. aastal avaldas kirjastus Lester & Orpen Dennys Limited Torontos Gene Leesi raamatu „Oscar Peterson (The Will To Swing)“, milles on üsnagi põhjalikult kirjeldatud sündmusi, mis kokkuvõttes põhjustasid planeeritud ringreisi luhtumise. Katkend mainitud raamatu vastavast peatükist peaks pakkuma huvi ka Eesti lugejale.

V. Ojakäär

OSCAR PETERSONI

VINTSUTUSTEST

VENEMAAL

(SH. TALLINNAS)

Ei Oscar ega Norman Granz maininud Grescoele¹, et neil seisab ees ringreis Nõukogude Liidus Canada välisministeeriumi vahendusel. „Me ei rääkinud sellest, kuna me ei teadnud viimase minutini, kas me tõepoolest läheme“, meenutas Granz 1987. aasta aprillis. „Läbirääkimised valituse tasemel olid kestnud kaks aastat. Venelaste pakutud summad olid naeruväärsed. Selle raha eest polnud meil võimalik minna.“

„Tasapisi hakkas pakkumine tõusma, kuid ikkagi polnud see veel selline, millega me olime harjunud. Ja Canada poolel polnud õrna aimugi, kus Oscar pidi mängima ja kuhu meid majutatakse. Mu süda kripeldas selle ringreisi pärast algusest peale.“

See polnud välismaa džässimuusiku esimene ringreis N. Liidus. Esimene mitteamerikalik esinemine leidis aset 1959. aasta keskel, kui ameeriklased Dwiki Mitchell ja Willie Ruff sõitsid Venemaale, olles peitunud Yale'i ülikooli vene koori koosseisu. Pianist Mitchell ja kontrabassist Ruff näitasid peagi oma tõelist

musikalist palet, mängides Moskva Tšaikovski-nim. konservatooriumis — see oli esimene ameeriklaste džässikontsert Nõukogude ajaloos.² 1962. aastal sõitis Benny Goodman oma bigbändiga esimesele ametlikule ringreisile Venemaal, põhjustades ühe sensatsiooni sealsete džässisõprade seas, teise lisaks USA ajalehtedes (teadetega hõõrumisest Goodmani ja tema muusikute vahel).

Kaks aastakümnet oli „Ameerika Hääl“ lähetanud raadiomehe ja džässiautoriteedi Willis Conoveri saatet Music USA N. Liitu ja tegelikult kogu maailma. Nõukogude ametivõimud olid loobunud katsetest tema saatet segada. Ajajärgul enne kassettsalvestusi olid nõukogude džässisõbrad teinud vanadele röntgenivõtetele tema saatete salajasi salvestusi, mis siis ringlesid käest kätte. Granz räägib, et seal oldi võlutud kõigest, mis tuli Läänest. „Ma oleksin võinud viia sinna John-

ny Cashi ja ta kontserdid oleksid olnud välja müüdüd!“

Autoritaarsed valitsused on alati ilmutanud džässi suhtes paranoiat, alates Hitleri Kolmandast Riigist kuni lähimineviku Tšehhoslovakkiaani, kus 1986. aasta septembris vangistati seitse tšehhi muusikuteühingu džässisektsiooni liiget, ettekäändeks ebaseaduslikud äritehingud. Selle muusika üleskutsel — tegelikult nõudmisel — võimaldada isikupärast ja väga vaba eneseväljendust, on ilmne sümboolne tähendus.

Tsaarivõimu ajal oli Soomes keelatud Sibeliuse erutava Finlandia esitamine. Vene ametivõimud on niisii demonstreerinud oma närvilist tundlikkust muusika poliitilise mõju suhtes juba enne 1917. aasta revolutsiooni. Ja nõukogude ametivõimud on ka edaspidi ilmutanud kalduvust tasuda vorst vorsti vastu solvangute eest, olgu need tõelised või vaevumärgatavad.

1974. aasta oktoobris külastas Canadat kaks ukraina lauljat, bariton Dmitri Gnatjuk ja koloratuursopran

Märkused - Valter Ojakäär

¹ Canada ajakirjanik

² See väide pole õige. Ameeriklastest esines N. Liidus esmakordselt Frank Withersi bänd (1926. a.), koosseisus kuulus sopran-saksofonist Sidney Bechet. Samal aastal tuli N. Liitu koos revüütрупiga Chocolate Kiddies Sam Woodingi orkester, milles tuntumad muusikud olid trompetist Tommy Ladnier ning saksofonistid Garvin Bushell ja Gene Sedric.

³ Märkida tuleks ka silmapaistva džässpianisti Earl Hinesi orkestri ringreisi 1966. aastal. Kahjuks jäeti ära kontserdid Leningradis, Moskvas ja teistes suuremates linnades.

Jevgenia Mirošnitšenko. Canadas on arvukalt ukrainlasi, kellest paljud pole leppinud nõukogude ülemvalitsusega oma esiisade maal. Gnatjukki ja Mirošnitšenkot piketeeriti nende Canada ringreisi ajal. Mõned vaatlejad arvasid, et see võis põhjustada sündmusi, mis hakkasid arenema siis, kui Peterson saabus Venemaale trummar Jake Hanna, kontrabassist Niels Pedersen, Norman Granzi, Oscari naise Sandy ja Granzi taanlannast naise Gretega.

Ringreisi koos sõidu ja majutamisega pidi korraldama Goskontsert. Petersonile ja Granzile teatati saabumisel, et välja on müüdnud neli esinemist Moskvas ning samuti kaheksa esinemist Tbilisis ja Jerevanis. Kolm Tallinnasse planeeritud kontserti olid välja müüdnud juba enam kui kuu aega varem.

Goskontserdiga oli tollal vabakutselises töövahekorras professionaalne fotograaf, Leningradi džässiklubi juhataja Naum Hazdam. Ta oli pildistanud mõnda Mitchelli ja Ruffi esinemist ning mäletab *jam session*'i ühes Leningradi korteris, millest viimased osa võtsid. Ta märkis tüüpilise iroonilise vene huumoriga: „Neile esitasid küsimusi muusikud, džässisõbrad, KGB.“ Hazdam, kes hiljem emigreerus, asudes tööle New Yorgi „Times'i“ fotograafina, jutustas: „See oli kolmanda ameerika džässikuuluse reis N. Liitu. Esimene oli Benny Goodman, siis Duke Ellington, kolmas Oscar Peterson. Hiljem küll selgus, et Peterson ei tulnud Ühendriikidest, vaid Canadast.“³ /.../

„Kogu see Oscar Petersoni lugu oli täis pahandusi. Üks oli näiteks häällest ära klaver, mida nad talle pakkusid Moskva hotellis „Ural“. Ta oli väga vihane. Ja kogu välismaalaste kohtlemine pahandas Norman Granzi. Ta kaldus seostama neid pahandusi rassismiga. /.../. „Ural“ on teisejärguline hotell, väga halb hotell, isegi mitte „Inturisti“ oma. „Inturisti“ hotellid on enamasti välismaalastele ehitatud, parema teenindamise, sisseseade ja toiduga.“ Ja virila naeratusena: „Ka rohkem mikrofone.“

„Granzi hämmastas, et ühtki kontserti polnud ette nähtud Leningradis, kaunis Neeva-äärses linnas, mille kavandasid ja ehitasid arhitektid ja meistrid kogu maailmast Peeter Suure „aknaks Euroopasse“. Granz ja Peterson tahtsid lihtsalt seda kõike näha, eriti aga moodsa kunsti kollektsiooni Ermitaažis. „Ma ütlesin Oscarile,“ rääkis Granz, „et Ermitaažis on mõned fantastilised Picasso maalid, samuti Matisse'i.“ Teadsin Ermitaaži Picassosid väga hästi reproduktioonide järgi.

Seepärast korraldas ta grupile sõi-

~~~~~ O. Petersoni trio ~~~~~

du turistidena Leningradi enne ringreisi tegelikku algust. Nad jõudsid kohale ühel novembriõhtul. Vastu oli tulnud vana bussilugu, nagu ütles Granz. „Ma ütlesin venelastele,“ meenutas Norman, „kui saabunud oleks Herbert von Karajan või Leonard Bernstein, siis neid te küll niimoodi vastu poleks võtnud.“⁴ /.../

Nad külastasid Ermitaaži, kuid Picasso kollektsioon valmistas pettumuse — parimaid maale polnud üldse välja pandud.

Leningradi jäädi üheks ööks. Järgmisel päeval olid nad kavatsenud lennata ühe tunniga Tallinna, kuid öeldi, et nad peavad sõitma rongiga. 12-tunnine sõit möödus õises rongis. Tallinna jäädi kolmeks päevaks, esineta kontsertidel ja peeti ka mõned *jam session*'id vene muusikutega⁵ Granz oli kokku leppinud ühe vene helitehnikuga, et see lindsitaks ühe kontserdi mälestuseks reisis.⁶ Heli kvaliteet osutus piisavalt heaks, et salvestis plaadina välja anda. See plaat on üks Petersoni tuntumaid albumeid. /.../

Edasi sõideti lennukiga Moskvasse. „Ja seal,“ ütles Granz, „hakkasid asjad alles õieti viltu kiskuma.“

Maanduti ühel väiksemal lennuväljal, kuhu Inturisti giid nad ükski jättis, kuigi kedagi vastas ei olnud ja keegi teine ei saanud tõlkida. „Venemaal ei saa läbi tõlgita, seal on kõige jaoks vaja paberit, ilma ei saa kuhugi sisse,“ ütles Oscar. „Me ootasime kuuekesi kolm tundi lennujaamas.“

„Lõpuks,“ ütles Norman, „tuli keegi Canada saatkonnast ja hankis

koos venelastega bussi. Jõudnud kella viie paiku õhtul hotelli, nägin, et see polnud just kõige parem.“

Oscar Peterson: „Tollal oli hotell „Rossija“ ainus paik, kus kõlbas elada. Meile öeldi, et „Rossija“ on täis. Keegi ütles mulle, et „Ural“ on hotell, kus peatuvad Moskvasse kaubitsema tulnud kolhoosnikud.“

Granz: „Teatasin Canada atašeele, et me ei jää mingil juhul „Urali“. Sõitsime bussiga Canada saatkonda, seal ma ütlesin atašeele: „Neile inimestele tuleb öelda, et kui meid ei panda parimasse hotelli, jätame kontserdid ära.“ Viimane helistaski Goskontserti. Sealt öeldi, et Oscar koos naisega võib saada „Rossijasest“, teised aga jäävad „Urali“. Ütlesime Oscariga, et kas läheme kõik „Rossijasest“ või jätame ringreisi ära. Lõpuks jäid nad nõusse ja me läksime „Rossijasest“.“

„Kõikjal, kus nad peatusid, olid vastas need kuulsad „daamid igal korrusel,“ ütles Oscar, viidates naistele, kes valvavad hotellikülaliste liikumist. Nende pagasist oli kadunud asju, ei tea, kas varastasid neid valitsuse agendid või koristajad. Grete Granzil läks kaduma sviitireid, kosmeetikat ja sukki. Muusikud, kes võtsid osa Benny Goodmani ringreisidest 1962. aastal, olid Moskvas juhuslikult kohanud näitlejannat Shirley MacLaine'i. Too rääkis, et oli jäänud ilma rahakotist, milles oli muuhulgas pass. Tegemist võis olla varguse või valitsuse agentide kättemaksuga kohtumise eest üliõpilastega.

järgneb...

4) Täpselt samu sõnu kuulsin Norman Granzilt Tallinnas. Teda näis ka pahandavat, et Oscar Peterson ei saanud Tallinna asemel mängida Leningradis.

5) Oscar Petersoni auks oli korraldatud õhtusöök restoranis „Tallinn“. Kuigi oli teada, et ta ei armasta ringreisidel *jam session*'e, õnnestus teda klaveri taha saada ja tema trio mängis koos Helmut Anniko ja Lembit Saarsaluga.

6) Mainitud helitehnik oli Hans Brummel, kes tollal töötas filharmoonias. Talle teatas filharmoonia administraator, et Moskvas on tulnud korraldus lindsitada kaks kontserti ameeriklaste jaoks. Ta hankis selleks välismaist linti ja salvestas ühe kontserdi „Estonia“ kontserdisaalist. Kontsert Laevastiku Ohvitseride Majas jäi salvestamata, kuna filharmoonia juhtkond pidas seal vasta-va tehnika ülesseadmist arvatavasti asjatuks kulutuseks. Granz oli Brummelile sellepärast etteheiteid teinud, kuigi viimane poleks saanud omapead seda teist salvestust organiseerida. Valmistatud lindi eest pakkus Granz Brummelile tasu, kuid juuresolnud administraator kinnitas, et tasuda pole vaja. Hiljem oli Granz Brummelile Raivo Tammiku kaudu siiski 50 rubla saatnud. Plaadil „Oscar Peterson in Russia“ (1974, Pablo 2625711) on produtsendina märgitud Norman Granizinsky.

Kuritegeliku maailma juhtiv kaader

1985. aasta 25. juunil maeti ühes vangilaagris 57-aastane Vladimir Babuškin, hüüdnimega Briljant. Kogu oma elu oli ta vanglates istunud, olnud kümnel korral kohtu all ning läbi käinud neljakümnest kolooniast ja vanglast. Ta oli üleliidulise tähtsusega „seaduslik varas“, omamoodi marssal kuritegelikus maailmas.

NSV Liidu Siseministeriumi andmetel on praegu vabaduses ja kinnipidamiskohtades umbes 20 000 „autoriteeti“ (kurjategijate armee ohvitseridekorpus) ja 500 „seaduslikku varast“ (kurjategijate kindralid).

Millal ja kuidas kujunes välja varaste ordu?

Vanglate ja kolooniate töötajad selgitavad varaste ordu tekkimist asjaoluga, et üks osa vangidest püüab teistest kõrgemal olla ning nõrgemate arvel hästi ära elada. Personal ise nagu ei puutukski asjasse. Töenäoliselt oli protsess palju keerulisem. Ühelt poolt loodi ordu vangide huvide kaitseks võitluses vangla administratsiooniga. Teiselt poolt aga sulges administratsioon silmad ega teinud ordu loomisest väljagi, sest järjest suurene-

vates kolooniates suutis varaste ordu luua mingigi korra tasuta tööjõu katkematuks kasutamiseks.

Vene iseloomule on omased idealism ja maksimalism. „Seaduslikud vargad“ muutusid „tõelise“ kurjategija ideaaliks ning väljendasid vangide seisukohta, et võim on müüdav, seadus liiga karm ja et nende, arestantide ühiskond, tuleb organiseerida palju õiglasemalt. Igal ajal on vangid oma ühiskonda vastandanud sellele, kust nad välja tõugati. Kuid ainult „seaduslikud vargad“ viisid taolise vastandamise kõrgeima astmeni — löid elukutseliste kurjategijate organisatsiooni.

Ordu asutajateks said eelkõige kuritegeliku maailma eliidi esindajad. Varem olid nendeks tasku- ja korterivargad. Kuni 50—60-ndate aastateni ei sallinud „seaduslikud vargad“ silmaotsaski huligaane, vägistajaid ega õiseid röövleid, kes inimesi tänavatel lahti riietasid. Niisuguseid isegi kiusati taga, sest ka „seaduslikud vargad“ võisid nende ohvriks langeda.

Ordu sünni juures olid arvatavasti ka korduvalt karistatud ehk niinimetatud vanglate veteranid, kriminaalsed romantikud, elukutselised ja isegi põlvkondade järjepidevusest kinni pidavad kurjategijad.

„Politseipeegel“

MAAILMA- KUULUS MEISSENI PORTSELAN

Johann Gregorius Höroldt (1696—1775)

Kui J. G. Höroldt asus 24-aastaselt tööle Meisseni Manufaktuuri, olid tema teadmised värvide valmistamisest valge portselani jaoks ja nendega selle kaunistamisest vähesed. Kuni Böttgeri (Johann Friedrich Böttger, Euroopa portselani leiutaja (1682—1719 — toim.) surmani) jättis portselani värviline dekoor, niipalju kui sellist üldse kasutati; nii tehniliselt kui kunstiliselt küljest soovida. Suur osa toodetest jäi ülemaalimata, kaunistati reljeefdekooriga või „külmal“ lakkvärvidega. J. G. Höroldt, tehnikamees ja kunstnik ühes isikus, võtab kiiresti kasutusele laias värvivalikus metalloksiidid, uurib laboris nende keemilisi ja füüsikalisi omadusi ning paigutab saavutatud värvipaleti väga täiendikalt ja kunstipäraselt portselanile. Tema täidab Böttgeri lubaduse: ületada Ida-Aasia portselan ka värvides.

Oma ennekuulmatu hoolsuse, auahnuse, aga ka kunsti- ja organisaatorivõimete tõttu nimetatakse Höroldt juba 4 aastat pärast manufaktuuri tööleasumist õukonnakunstnikuks. 1731. a. saab ta maaliosakonna juhatajaks, talle võimaldatakse juurdepääs kõigile tootmisaladustele. 1749. a. nimetatakse ta mäenõunikuks.

Höroldt määratleb maalijate tööülesandeid, osaliselt ka tema enda eskiiside alusel. 1720.—40. aastatel maaliti põhiliselt nn. „indiaani lilli“ lindude ja putukatega, samuti stseene hiinlaste ja jaapanlaste elust. Hiljem kaunistasid portselani kaubasõidu-, sadama- või maastikustseenid, järgnesid euroopalikud karjuseidüllid ning värvilised või vaskrohelistel maalitud „Watteau-stseenid“. Pärast seda algab vasegravüüride eeskujul maalitud saksa lillede aeg. Peagi saavad need pisut vabamalt portselanile kantult tüüpiliseks Meisseni lillemaalinguks.

45 aastat kestnud tegevus Meisseni Manufaktuuris tõi Höroldtile 18. sajandi tuntuima dekoorikuundaja ja euroopaliku portselanimaali looja kuulsuse.

Tõlk. A. Kons

* Watteau, Antoine (1684—1721) — prantsuse maalikunstnik, graafik. Maalikäsitlest iseloomustab naansirikkus ning värvide õrnus ja puhtus.

HUUMORIT 1886. a. „LAULU JA MÄNGU LEHEST“

ÕNNETU ARMASTUS. Üks tuttav Pariisi laulja kaebas järgmisel viisil: „Ma olen ikka armastuses õnnetu olnud; minu esimene armukene läks kloostri, teine suri ja kolmas — on nüüd mu naene!“

TEATRIS. Enne mängu hakkamist teevad inimesed galeriil müra. Siis tõuseb üks isand püsti ja hüüab ülesse: „Härjad, ärge mürage!“ — Keegi aga vastab ülevall: „Andke andeks, mu herra, üleval on heina-lakk, all on laul!“

KA TEATRIS. Isa pojale, kes ennast galerii üle kummardab: „Poiss, ära kuku maha, all maksab viis kord nõnda palju!“

HARJUTUS JA ÕPPIMINE. On keegi kõrgesse jõudnud, siis ei ole sest veel küllalt, vaid ta peab end ka kõrges hoida mõistma, muidu langeb ta jälle tagasi. On keegi suur muusika-mängija ja ei harjuta ega õpi enam, vaid arvab küllalt olevat, siis unustab ta pea mängu ära. Nõnda ütles praeguse aja kõige suurem klaverimängija Rubinstein alles hiljuti: „Kui ma ühel päeval end ei harjuta, siis märkan seda ise, kui ma kaks päeva end ei ole harjutanud, siis märkavad seda mu ametivennad, kui ma kolm päeva ei ole harjutanud, märkavad seda juba kõik minu päältkuulajad.“

1847. aastal saabus koos oma ballettmeistrist isaga Peterburis 28-aastane prantsuse tantsija Marius Petipa, kellega Imperaatorlike Teatrite Direktsioon oli sõlminud lepingu. Uus tantsija meeldis publikule, kuna oli tehnikas tugev ja pantomiimis meisterlik, ent tema missiooniks sai hoopis vene balleti klassikalise kaanoni arendamine täiuslikkuseni, praktiliselt lõpuni, sest edasi minna oli võimatu ja sajandivahetuseks tekkisid seetõttu hoopis uued põhimõtted.

Lavastama sattus Petipa juba teisel Venemaal olemise aastal, mil kandis Moskvasse üle Peterburi „Paquita”. Koreograafina alustas ta aga Maria Teatri tollase peaballettmeistri Jules Perrot' abiliseks, kes talle vahete-vahel andis ka iseseisvaid ülesandeid.

1869. aastaks oli Petipa juba ise Peterburis peaballettmeister, seljataga „Vaarao tütre”, „Don Quijote” ja mitme teise uhke balleti loomine.

1877. aastal ilmus Maria Teatri lavale „Bajadeer”, üls tollastest suurejoonelistest paraaballettidest.

Mis see siis on, mis ajahambale vastu on pidanud, ja miks? Kohe tuleb öelda, et kaugelki kõik pole vastu pidanud — omal ajal koosnes ballett neljast vaatusest ja seitsmest pildist, „Estoonias” ja minu teada ka 1919. aastast Maria Teatris on pilte ainult neli. Ühelt poolt tähendab see tegevuse ja asjatundjate arvates ka Petipa kompositsiooni rikkumist. Tõepoolest, varjude ilmumine on otsekui ette valmistamata ja kõik lõpeb kuidagi ootamatult ära. Ent teiselt poolt tundub, et kui kõik oleks hoolikalt taastatud, oleks etenduses liiga palju paatost, liiga palju toretsemaid protsessioone ja hiilgavaid rõõmupidusid. Möödunud sajandil oli ehk härrastel rohkem aega, et neli-viis tundi järjest ükskõik mida vaadata. Just nimelt ükskõik mida, sest nii pika aja jooksul ei jõua ükski normaalne inimene keskendunult kompositsiooni jälgida, ükskõik kui täiuslik see ka oleks. Pealegi ei salli tänapäeva inimene ülepaitsutatud tundeid ning ei kannataks välja ka kõiki tobedaid pantomiime, millest kolme esimese pildi põhjal nagunii ettekujutuse saab.

Olgu ballettiklassika ennistamise põhimõtetest kuidas on, aga „Estoonias” on laval kena kompaktno etendus. Muidugi vaid nende jaoks, kes ei otsi sügavat filosoofiat või inimhingede analüüsi, vaid oskavad rõõmu tunda klassikalise tantsu joonte ilust ja arenemise loogikast.

Esimestes piltides võime imetleda nii mõndagi balletifestivalidel esitatavat soolot ja nautida viisi, kuidas klassikalist tantsukeelt on hõrgult võrtsutatud india koloriidiga.

Ning siis tuleb varjude vaatus. Unustage kõik muu! Ärge raisake ühtki hetke, et silmitseda põhjalikumalt mõnd kena rühmatantsijat! Ärge pöörake tähelepanu sellele, kuidas üks või teine pas'dega toime tuleb! Püüüdke haarata kõike korraga, näha kordeballetti koos solistidena, süveneda tantsujoonisesse ja jälgida ühe lavakompositsiooni ülekasvamist teiseks. Ning te mõistate, et just varjude vaatus on see, mille pärast „Bajadeeri” ikka ja jälle esitatakse.

Juri Slomimski kirjutab:

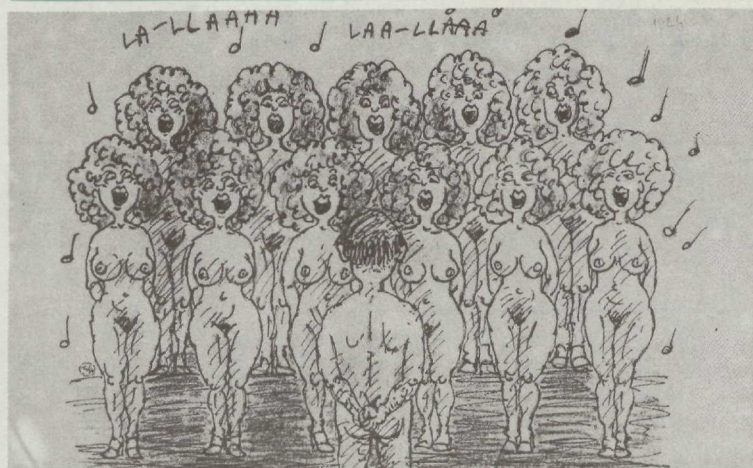
„1870. aastate vene koreograafia jõudis varjude pildis klassikalise massitantsu silmapaistva kujundlikkuseeni. Siit on vaid üks samm Lev Ivanovi luikede pildi novaatorluseni.”

Luikede pildini jäi tollal veel 18 aastat ja võib-olla on huvitav märkida, et Lev Ivanov ise oli Solori esmaesitaja.

Fjodor Lopuhhov aga arvab: „Varjude stseenil on kõik sonaadivormi iseärasused. Mitme koreograafilise teema arenduses võib täheldada sõlmitust, töötlust ja lahendust. Nende teemade koosmõju annabki põhilise sisu varjude pildile, mida tajutakse pigem tähendusliku ja ruumilise kui süzeelise.”

Ja kui te laval toimuvat hoolega jälgite ning märkate, kuidas rühm haarab elemendi solistilt ja vastupidi ning kuidas nendest kujunditest põimitakse kokku üha uusi ja keerulisemaid, võite öelda, et te pole asjata teatrisse tulnud.

Sirje Keevallik

Heliloojad, muusikateadlased, lauljad, instrumentalistid, koorid, ansamblid! Teie suhted ja reisid on avardunud igasse maailmakaarde. Mõnelgi teist ilmub trükiväljaanne (noot, kirjatükk) või helisalvestis (kassett, LP, CD) ka väljaspool Eestit. Kõik need peak-sid kuuluma Eesti kultuurivaramusse. Eesti Rahvusraamatukogu muusikaosakond kogub ja säilitab alati-seks kõiki eesti muusika trükiseid ja helisalvestisi. Võrdväärselt tähtsad on süva- ja levimuusika. Samas on need kasutamiseks nii uuri-jaile kui asjahuvilistele. Kui kohapealsete suuretiraaziliste väljaannete hankimine kulgeb raamatukogul väljajunenud süsteemi kohaselt, siis suurtes raskustes oleme välismaal ilmu-nu saamisega. Siinkohal tungiv pöördumine kõigi as-jaosaliste poole: loovutage oma nappidest varudest ja edaspidistest võimalustest kas või 1 (paremal juhul kuni 3) eksemplari Eesti Rahvusraamatukogule. Siin on see kasutatav ka aastate pärast kui teie kodu-kogust sõbrale usaldatu jäljed on ammu kadunud. Vähetähtis ei ole raamatukogule ükski väljaanne. Ärge olge häbelikud ega kadedad! Raamatukogul on ka ostuvõimalus.

Meie asukoht Toompeal, Kohtu 4 (tel. 44 92 45) varsti muutub. Edaspidi leiate meid Tõnismäel valmi-va raamatukoguhoone kõige kõrgemal korrusel.

Loodame teie mõistvale suhtumisele ja peatsetele kontaktidele.

Eesti Rahvusraamatukogu muusikaosakond

Paremini! — mitte halvemini?

„Muusikalehe” 1991. a. 10/11 numbrisse, minu tõlke-artiklisse, on sattunud ehma-tavalt palju möödalibisemisi: sõnade muutmist, ümberase-tamist (mis muudab mõtte), juurdelisamist (tgemist oli tõlkega), trükivigu (põlevu-sest—põnevusest, „Kommen-taaris” saadetud — saadud) ja valesti kirjutatud saksakeel-sed pealkirjad (Nauste—Neuuste, Augergewöhnlichen—Aussergewöhnlichen, Stragast—Stargast).

Ka samas numbris tutvusta-tud tšellomuusika kogumikus on ilmnenud mitmeid eba-korrektusi: topelt kaaned, valged leheküljed, tagurpidi köidetud lehed ja trükivead...

Keegi meie poliitikutest mainis, et kulub vähemalt pool inimpõlve, et jõuda tõe-lise kultuuritasemeni...

Ehk jõuaks varem???

Laine Leichter

Lugupeetud laulumehed!

Saadaval

1. Plakatid eesti meeskooride märkidega kolmevärvitrükis 1990. aasta seisuga, formaadis 58×89 cm; hind 2,50 rbl.
2. EMLS I. meeskoorilaulude võistlusel võitjaks tulnud meeskoorilaulude trükitud noote, formaadis 30×21 cm à 1 rbl.; U. Sisask „Ema süda”, P. Sarapik „Üks suu” ja O. Sau „Taaveti laulud” nr. 13 ja 83; Tõrnu Meeskoori võist-lusele esitatud meeskoorilau-lude trükitud vihik 16 laulu-ga. Hind 5 rbl.
3. On lõpuks valminud EMLS rinnamärk, kõrgus 2,5 cm; 10 rbl. tükk.
4. On veel saadaval pikki lipse EMLS märgiga: sinine 11 rbl., must 6,60 rbl. ja bordoovärvi 18 rbl. tükk.
5. Kleepse EMLS märgiga (5×7,5) hinnaga 1 rbl.
6. Kohe-kohe valmib „Laulu-mehe Viisivara nr. 2”. Samas formaadis, kui nr. 1. Hinda veel ei tea.
7. Seni ilmunud meie ajalehtede komplekt nr-d 4—9. Hind 1 rbl.
8. Minu käes on kaks albumitait 1990. aasta XXI Üldlaulupeo pilte, eriti meeskooridest. Neid saab tellida. Fotod A. Nilssonilt Tartust.

T. Ojaveski

GUINNESSI REKORDID

Tarmo
Vaarmets

Trummide kuningas on 1872. a. Bostonis ehitatu, mille diameeter-läbimõõt võrdus 4 meetriga, kaalus ta aga 240 kg. Huvitav, kui suur pidi olema sellise kuninga kammerteener?

MÜÜA

heas seisukorras noote (nii klassikud kui muud). MuL kood 26.

Aforismialbom Vello Sepp (Tallinn)

Laulmine ei tee veel laulikuks.

Linnud laulavad ainult lauldud laule.

Õõbiku tiivad võisivad ju ka.

Ka lauluhäälleta võib olla laulja - Marlene Dietrich
- Ich habe noch einen Koffer in Berlin.

Iga talent teab, mis tema võimed võart on -
Kuid seda teavad ju ka vaimuhaiged!

Kust te võtate, et kõik, mis te teete, on kunst?

■ Šamaani trumm ja keemia ■

Ameerika etnograaf **Michael Harner**, tutvunud ühel järjekordsel ekspeditsioonil Ladina-Ameerikas šamaanide ravivõtetega, võõrutas oma sõbra šamaani trummi pörina abil alkoholist. Moskva Psühhiaatria Teadusliku Uurimise Instituudi teadur, meditsiinikandidaat **Mark Haber**, andis taolisele ravile nimeks psühhorütmoteraapia. Ta peab selles ravis tähtsaks ka üht väheuuritud pigmenti *m e l a m i i n i*, mis on võimeline muutma valgusenergiat keemiliseks (selle üheks nähtuseks on päevitumine). Selgus, et see pigment muudab ka helienergiat keemiliseks energiaks. See omakorda soodustavat endogeense etanooli ehk nn. sisemise alkoholi kiiremat eristumist organismis ja ärritava aju süvastruktuure. Sisemine alkohol on üks emotsionaalse mugavustunde tekitajaid. Olmepurjutamisel saavutatud organismi seisundit ei saa võrrelda kirjeldatud sisetekkelisest alkoholist saadud „purjusolekuga“. Viimane aitab psühhosomaatilistel haigetel vabaneda psüühilisest häirest.

Indiaani ja tiibeti rütmid on sarnased paljude põhjarahvaste (ka soome-ugri päritoluga) rütmidele ning ka šamaanide trummide rütmile. Samasugune rütmiline alus on rockmuusikal! Teame, et täiesti normaalsed kained inimesed lähevad mõnikord rockkontserdil erilisse psüühilisse seisundisse. Haber oletab, et šamaani trummi kaasaegne elektrooniline asendaja saab tuleviku psühhoterapeudi kabinetis tavaliseks raviaparaadiks. „Pisuhänd“

REPLIIK

Astudes esmaspäeva, 14. oktoobri hommikul läbi Filast (andku „Eesti Kontsert“ ja keelemehed see sisseharjunud lühend mulle andeks!), oli esimene inimene, keda majas kohtasin, tulivihane kontserdisaali direktor Aksel PAJUPUU. Jõudes II korruse lavatagustesse ruumidesse, selgus momentaalselt ka viha põhjus.

Avanenud vaatepilt sarnanes Spitaki maavärina tagajärgedega. Mööblit oli paigast nihutatud, põrand selle tagajärjel parasjagu kriimustatud, siin-seal vedele plastmassstopsikuid ning sigaretitüha hulk põrandal oli ekvivalentne Kiviõli tuhamägedega. Selleks et kujutada pisutki ette toimunud, pole vaja olla eriti kõrgelaubaline. Niiviisi tähistasid siis dzässimehed esimese VABAS EESTIS toimunud rahvusvahelise festivali happy end'i.

Allakirjutanu ei arva sugugi, et niivõrd suure ürituse lõppu peaks tähistama „Värska“ ja „Sajaanidega“. Kuid — mis liig, see liig. Jätmaks maha sellist läbu, peab ikka olema ü s n a täis. Olgu siis — ärme loe moraali, mis käib viinavõtmise kohta, kuid pidagem silmas, et kontrolli alt väljunud pidude puhul oleks tõesti vist soliidne pärast toimunut üüritud ruumid üle käia ja koristada silmanähtavad tagajärjed..

Lõpetuseks sobiks siia hr. Pajupuu kibestunud lause: „Mis kuradi pärast on üldse siin vaja vaeva näha mingi remondiga, kui nagunii kõik esimese kahe päevaga ära lagastatakse?“ Egas midagi — jääme ootama, mis on kommentaariks öelda nimetatud LABU organiseerijatel!

MATI PÖDRA

NÄTSTI

Peale paljude mängijate siirdumist FIMlandiasse tööle olla ERSOs kaalutletud, kas ei tasuks kollektiivi ümber nimetada EMRSoks — Eesti Maru-rahvuslaste Sümfooniaorkestriks?

Katkend ersokate dialoogist enne 1. oktoobri kontserti: „Ei tea, millist usulahku Andrus Kallastu oma vaimulikes lauludes propageerib?“ — „Vist vandalismi.“

**TELLI „MUUSIKALEHT“!
PAREMAT LEHTE
POLE OLEMAS.....:
VAID 19.80 AASTAKÄIGU EEST!**

TEADMISEKS JA TÄITMISEKS

Laekuv käsikiri võiks olla eesti- või võõrkeelne. Artikli jms. pikkus on kuni 15 lk., arvustusel kuni 3 lk. Muud vormid kokkuleppele toimetusega (geniaalsete sõnavõtude puhul pole kokkulepet vaja). Töö palume esitada masinakirjas, kahekordse reavahega,

u. 15,5 cm rida, soovitavalt 2-s eksemplaris. Palume lisada ka kaks lühilugu (5–6 lauset): artikli kokkuvõte ja andmed enda kohta. Töö lõppu eraldi aadress, telefon. Võite saata ka ainult andmeid teie meelest avaldada. Võite saata ka ainult andmeid teie

meelest avaldamist vääriva materjali kohta, ideeviseid, huvitavat mitte-muusikalist materjali.

Varuks rahalised ja muudki põnevad tasustamismoodused. Kõik väljamaksed kuu lõpul.

Toimetuse retsenseerib käsikirju valikuliselt.

Peatoimetaja: Mart Vainu

Tegevtoimetaja: Mati Põdra

Sisutoimetaja: Aime Kons

Trükikoda & kujundus: Mart Vainu

Keeletoimetaja & korrektor: Herbert Vainu

Masinakiri: Magdalena Melzer

VÄLJAANDJAD:

„FRATRES“, EESTI MUUSIKAUHING,
EV KULTUURIMINISTEERIUM

Tallinn 34 (200034), pk. 996.

Teisipäeval ja neljapäeval
14.30–16.00 514-580

Tell. 1924. Trk. „Oktoober“. 2 trp.

Muusikaleht